

Inzicht in de dalende groothandelsprijs van cocaïne in Nederland

Strategisch Kenniscentrum Ondernemende Criminaliteit
Vlissingen, 2026

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Begrippenkader	4
1.2. Opzet.....	5
1.3. Methode	6
2. Historische ontwikkeling groothandelsprijs.....	6
2.1. Stabiele historische ontwikkeling straatprijs cocaïne	9
3. Verklaring van de daling van de groothandelsprijs van cocaïne.....	11
3.1. Contextfactoren.....	11
3.1.1. Geopolitiek.....	11
3.1.2. Beleid	13
3.1.3. Opsporing, handhaving, toezicht	14
3.2. Ketenfactoren.....	16
3.2.1. Productie	16
3.2.2. Smokkel: innovatie, verhulling en logistieke schaalvergroting.....	18
3.2.3. Distributie en rol van Nederland.....	21
3.3. Marktfactoren	23
3.4. Overkoepelende analyse: samenhang tussen context-, keten- en marktfactoren..	28
4. Mogelijke effecten van dalende groothandelsprijzen van cocaïne	30
5. Vroege signalen en relevante ontwikkelingen.....	33
5.1. Vroege signalen van structurele veranderingen binnen de cocaïnemarkt	33
5.2. Ontwikkelingen om alert op te zijn: mogelijke kantelpunten en scenario's	35
6. Conclusie	37
Bronnenlijst	38
Bijlage I.....	46
Bijlage II.....	47

1. Inleiding

Voor u ligt een studie van het Strategisch Kenniscentrum Ondernemende Criminaliteit (SKC), naar de recente daling van de groothandelsprijzen van cocaïne. De studie richt zich op het systemisch duiden van deze prijsontwikkeling en het in kaart brengen van de markt-, keten- en contextfactoren die hieraan ten grondslag kunnen liggen, evenals de mogelijke maatschappelijke implicaties.

Binnen het SKC worden relevante (inter)nationale ontwikkelingen op het terrein van georganiseerde criminaliteit doorlopend gemonitord. Deze monitoring is gericht op het signaleren en analyseren van trends en patronen die van meerwaarde zijn voor een probleemgerichte aanpak van ondermijning door georganiseerde criminaliteit om maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. In dit kader is in 2025 een duidelijke daling van de groothandelsprijs van cocaïne gesignaleerd. Deze ontwikkeling heeft dan ook regelmatig aandacht gekregen in de media. *Figuur 1* geeft een overzicht van enkele nieuwsartikelen uit 2025 waarin deze prijsdaling expliciet wordt uitgelicht. Ook tijdens het Drugs Webinar 2025 van de Politie is aandacht besteed aan de dalende groothandelsprijzen van cocaïne.

Figuur 1. Enkele artikelen uit 2025 wijzend op een daling van de groothandelsprijs van cocaïne.

De huidige studie is uitgevoerd in opdracht van het Directoraat-Generaal Ondermijning (DGO) en heeft tot doel inzicht te bieden in de mate waarin de recente ontwikkeling van de groothandelsprijs van cocaïne als opmerkelijk kan worden beschouwd, welke markt- en ketenfactoren aan deze prijsdaling ten grondslag liggen, en welke implicaties (verdere) prijsdalingen kunnen hebben. Waar mogelijk worden de bevindingen in een breder historisch perspectief geplaatst. Door deze factoren in onderlinge samenhang te analyseren, beoogt het onderzoek bij te dragen aan een beter begrip van de oorzaken, betekenis en mogelijke gevolgen van de daling van de groothandelsprijs van cocaïne. De centrale onderzoeksvraag luidt daarmee: **Hoe kan de recente ontwikkeling van de groothandelsprijs van cocaïne systemisch worden geduid, en welke markt-, keten- en contextfactoren dragen bij aan de waargenomen prijsdaling en de mogelijke maatschappelijke implicaties daarvan?**

Handel in cocaïne vervult een centrale rol binnen de georganiseerde criminaliteit en vormt een belangrijke inkomstenbron voor criminele samenwerkingsverbanden (EMCDDA & Europol, 2024). De daling van de groothandelsprijs van cocaïne lijkt zich in het afgelopen jaar te hebben verdiept. In welke mate deze ontwikkeling het gevolg is van een wereldwijd overaanbod, veranderingen in productieketens, logistieke efficiëntie, marktstructuren of andere contextuele factoren, is op dit moment echter onvoldoende duidelijk. Openbare bronnen wijzen bovendien op een opvallend spanningsveld: terwijl prijzen op productieniveau historisch laag zijn en de groothandelsprijs daalt, blijft de straatprijs in Europa relatief stabiel (Timmermans & Tieleman, 2025).

Dit spanningsveld roept fundamentele vragen op over de werking van prijsmechanismen binnen illegale markten in het algemeen en de cocaïnemarkt in het bijzonder. In klassieke economische theorieën worden prijzen in belangrijke mate bepaald door vraag- en

aanbodynamieken, waarbij schaarste, productiekosten en concurrentie een centrale rol spelen (Houthoofd & Bracke, 2006). Binnen illegale markten gelden klassieke marktmechanismen slechts ten dele. CSV's opereren in een context waarin handhaving, toezicht en opsporing structureel van invloed zijn op marktgedrag. Hierdoor wordt prijsstelling niet uitsluitend bepaald door vraag en aanbod, maar mede gevormd door externe druk en risico's. Prijsontwikkelingen dienen daarom te worden geduid binnen een bredere systemische context van marktstructuren en ketendynamiek (Paoli, 2002). Gezien het gedrag van deze groepen vooral gestuurd wordt door sociale relaties, manipulatie en middelen buiten de klassieke marktwerking, schiet de economische benadering van georganiseerde criminaliteit tekort (Kleemans, 2012).

Een structurele daling van de groothandelsprijs van cocaïne kan bovendien bredere effecten hebben, zowel binnen de georganiseerde criminaliteit als daarbuiten. Mogelijke gevolgen betreffen onder meer veranderingen in beschikbaarheid en zuiverheid van cocaïne, verschuivingen in modus operandi en organisatievormen van CSV's, en effecten op gebruikspatronen en daarmee samenhangende maatschappelijke en gezondheidsgerelateerde vraagstukken. Voor Nederland, als belangrijk knooppunt binnen internationale cocaïnehandel (Abraham et al., 2021), is het van belang om deze ontwikkelingen in samenhang te duiden en tijdig inzicht te verkrijgen in potentiële risico's en aandachtspunten.

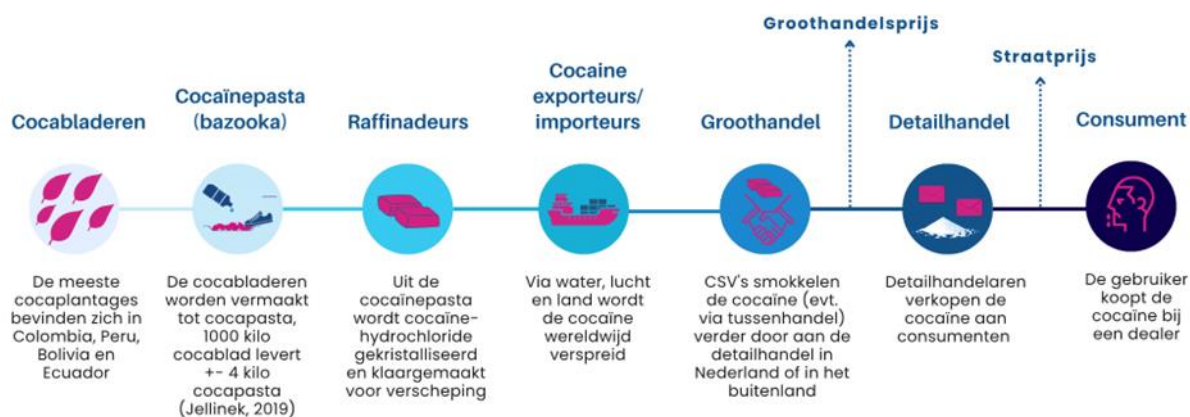
Deze studie betreft een situatieanalyse waarin gebruik wordt gemaakt van een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. Door beschikbare data, signalen en inzichten systematisch afzonderlijk en in samenhang te analyseren, beoogt het onderzoek een actueel en onderbouwd beeld te schetsen van de recente prijsdaling van cocaïne en de bredere dynamiek waarbinnen deze ontwikkeling plaatsvindt.

1.1. Begrippenkader

Het begrip georganiseerde criminaliteit kent in de literatuur diverse definities (Lam, Van der Wal & Kop., 2018). Voor deze studie wordt aangesloten bij de klassieke omschrijving van Fijnaut et al. (1996) die georganiseerde criminaliteit definiëren als: "groepen van personen die primair gericht zijn op illegaal gewin, systematisch misdaden plegen met ernstige gevolgen voor de samenleving en in staat zijn deze misdaden op betrekkelijk effectieve wijze af te schermen, in het bijzonder door de bereidheid te tonen fysiek geweld te gebruiken of personen door corruptie uit te schakelen". Deze definitie sluit aan bij het karakter van de cocaïnehandel als een gestructureerde, winst gedreven en internationaal georiënteerde criminele activiteit.

In het verlengde hiervan staat in deze studie het concept criminele samenwerkingsverbanden (CSV's) centraal. In zowel beleidsstukken als wetenschappelijke rapportages ontbreekt een eenduidige en breed gedragen definitie van CSV's (Korf, Luijk & De Meijer, 2018). In dit onderzoek wordt aangesloten bij de definitie van de Politie (z.d.) waarin CSV's worden gezien als 'een verband waarin personen samenwerken met bekenden en elkaar weer bij anderen introduceren om criminele activiteiten te verrichten'. Deze definitie benadrukt het relationele en netwerkmatige karakter van georganiseerde criminaliteit en is daarmee geschikt voor de analyse van ketens en marktstructuren binnen de cocaïnehandel.

Om de prijsontwikkeling van cocaïne te kunnen duiden, is het van belang inzicht te hebben in het productie- en distributieproces van cocaïne, van cocablad tot eindgebruiker. *Figuur 2* schetst dit proces schematisch. De keten begint bij de teelt van cocabladeren en de daaropvolgende verwerking tot coca-pasta en cocaïnehydrochloride in productielanden. Vervolgens wordt de cocaïne via internationale smokkelroutes naar afzetmarkten in Europa vervoerd. Nederland fungeert hierbij regelmatig als doorvoer- en distributieland (Abraham et al., 2021).

Figuur 2. Keten; van cocablad tot gebruikersmarkt in hoofdlijnen (Vermeulen et al., 2018 & Zaitch, 2002)

Na aankomst in Nederland of elders in Europa wordt cocaïne verhandeld op groothandelniveau. De groothandelsprijs op de Nederlandse markt verwijst naar de prijs waartegen cocaïne in relatief grote hoeveelheden (bijvoorbeeld per kilogram) wordt verhandeld tussen CSV's. Deze doorverkoop kan twee hoofdrichtingen hebben. Ten eerste kan cocaïne worden verkocht aan actoren die actief zijn op de binnenlandse gebruikersmarkt. Dit betreft distributienetwerken en dealers die het product verder opsplitsen, al dan niet versnijden, en verkopen in kleine hoeveelheden aan gebruikers. Ten tweede kan cocaïne worden doorverkocht aan CSV's die verantwoordelijk zijn voor verdere internationale distributie, bijvoorbeeld richting andere Europese afzetmarkten. In beide gevallen betreft het transacties op groothandelniveau, waarbij de cocaïne nog niet de retailfase heeft bereikt. De groothandelsprijs vormt daarmee een cruciale schakel in de keten tussen internationale smokkel en verdere distributie, zowel richting de Nederlandse gebruikersmarkt als richting andere Europese landen (Vermeulen et al., 2018).

De verkoop aan eindgebruikers vindt plaats op het niveau van de consumentenmarkt, zowel via de straat als online. De straat- of retailprijs verwijst naar de prijs die eindgebruikers betalen voor kleine hoeveelheden cocaïne, doorgaans per gram. Dit prijsniveau bevindt zich aan het einde van de distributieketen en staat daarmee het verst af van de productiefase (Zaitch, 2002).

1.2. Opzet

Uitgaande van de hiervoor geschetste afbakening richt deze studie zich op het identificeren en analyseren van factoren die de recente ontwikkeling van de groothandelsprijs van cocaïne kunnen verklaren. Daartoe worden de volgende deelvragen gehanteerd:

1. Hoe heeft de groothandelsprijs van cocaïne zich historisch ontwikkeld en welke opvallende trends of breuklijnen zijn daarin waarneembaar?
2. Welke markt-, keten- en contextfactoren kunnen de recente prijsdaling van cocaïne verklaren en hoe verhouden deze factoren zich onderling binnen het bredere systeem?
3. Welke mogelijke effecten kunnen samenhangen met (verdere) dalingen van de groothandelsprijs van cocaïne op criminaliteit, marktstructuren en maatschappelijke impact, en in hoeverre zijn dergelijke effecten reeds zichtbaar?
4. Welke (vroeg) signalen kunnen erop wijzen dat deze effecten zich (verder) zullen manifesteren, en op welke ontwikkelingen dienen overheid en ketenpartners in het bijzonder alert te zijn?

Elke deelvraag wordt in een afzonderlijk hoofdstuk behandeld, waarin de relevante bevindingen systematisch worden uitgewerkt en geanalyseerd. Door beantwoording van deze vragen wordt inzicht verkregen in de mate waarin de recente prijsdaling als uitzonderlijk dan wel structureel kan worden beschouwd, evenals in de wijze waarop deze ontwikkeling past binnen bredere dynamieken van de cocaïnemarkt en het daarbinnen opererende criminele systeem. De studie sluit af met een korte conclusie, waarbij de vier deelvragen in onderlinge samenhang worden

beschouwd en een geïntegreerd antwoord wordt geformuleerd op de hoofdvraag van dit onderzoek.

1.3. Methode

Tussen december 2025 en april 2026 is voor deze studie een kwalitatieve analyse uitgevoerd van literatuur, expertinzichten en relevante databronnen, aangevuld met kwantitatieve analyses van beschikbare data in relatie tot verschillende variabelen. De studie heeft een verkennend en duidelijk karakter en richt zich op het identificeren en analyseren van factoren die mogelijk samenhangen met de recente ontwikkelingen in de groothandelsprijs van cocaïne.

De dataverzameling bestond uit semigestructureerde diepte-interviews en verkennende gesprekken met relevante deskundigen en professionals. Door inzichten uit verschillende domeinen samen te brengen, is zowel verkennende kennis opgedaan als bestaande informatie getoetst, verdiept en in context geplaatst. In totaal zijn gesprekken gevoerd met dertien professionals uit uiteenlopende domeinen, waaronder de douane, politie, het Openbaar Ministerie, de FIOD, misdaadjournalistiek, wetenschap en het Trimbos-instituut.

De respondenten zijn allen vanuit hun professionele functie betrokken bij of deskundig op het terrein van de cocaïnemarkt, georganiseerde criminaliteit, drugsbeleid, opsporing, handhaving of de maatschappelijke impact van drugscriminaliteit. Respondenten zijn via het netwerk van het SKC benaderd. De interviews en gesprekken hebben voornamelijk via Microsoft Teams plaatsgevonden, en duurden gemiddeld 60 minuten. Om de interviews te structureren is gewerkt met een topiclijst gebaseerd op de hoofd- en deelvragen van het onderzoek. Afhankelijk van de achtergrond en expertise van de respondent is de topiclijst waar nodig gedeeltelijk aangepast. Voor de analyse zijn interviews eerst getranscribeerd met behulp van een intern ontwikkelde transcriptietool en vervolgens gedeeltelijk gecodeerd in ATLAS.ti. Relevante tekstfragmenten zijn gelabeld en geanalyseerd op terugkerende thema's, patronen, overeenkomsten en mogelijke tegenstrijdigheden. Bevindingen zijn waar mogelijk gespiegeld aan literatuur, openbare bronnen en andere expertinzichten om onderlinge verbanden en mogelijke tegenstrijdigheden te analyseren.

Daarnaast is een literatuurstudie uitgevoerd ter onderbouwing van de inhoudelijke analyse en de voorbereiding van de interviews. Hierbij is systematisch gezocht naar relevante wetenschappelijke literatuur en nieuwsberichten. De zoekstrategie maakte hoofdzakelijk gebruik van Google (Scholar) en openbare bronnen van relevante organisaties. Daarnaast is gebruikgemaakt van de sneeuwbalmethode, waarbij literatuurlijsten van relevante studies zijn geanalyseerd om aanvullende bronnen te identificeren (Wohlin, 2014).

De kwantitatieve analyses binnen dit onderzoek zijn gebaseerd op zowel nationale als internationale openbare databronnen, nauwkeurig gelet op de betrouwbaarheid. Daarbij is primair gebruikgemaakt van bronnen afkomstig van of verwijzend naar publieke organisaties, waaronder de EUDA, Trimbos en openbare politierapportages. De analyses zijn uitgevoerd in Excel, waarbij de voorbereiding en structurering van de data gedeeltelijk plaatsvond in Python. Voor visualisaties waarin data op maand- of jaarniveau is weergegeven terwijl de oorspronkelijke data een ander meetniveau kende, is gebruikgemaakt van aggregatie op basis van gemiddelde waarden binnen de betreffende periode. Numerieke waarden zijn afgerond op één decimaal.

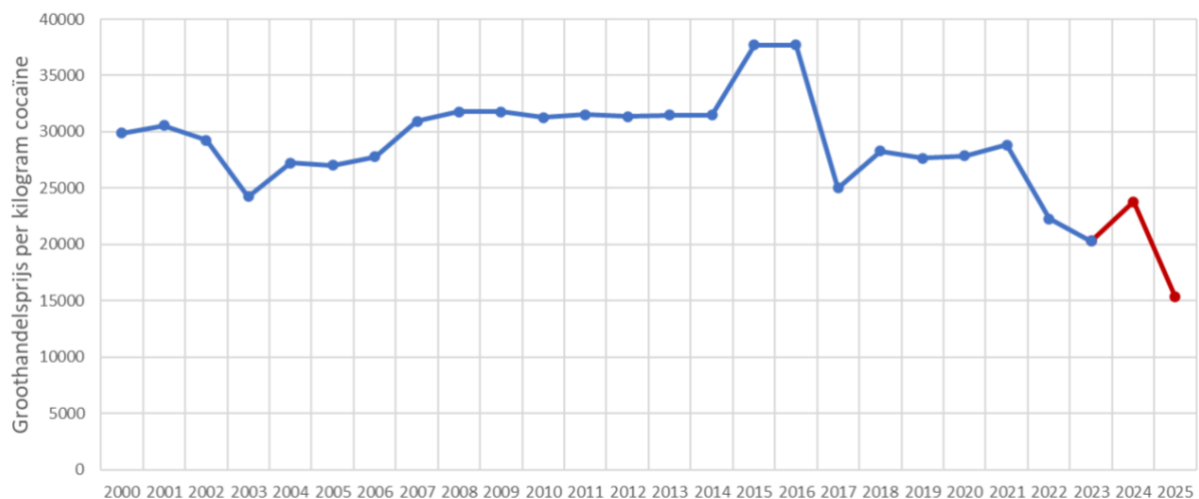
2. Historische ontwikkeling groothandelsprijs

Van legale productie naar volledige criminalisering

Aan het begin van de twintigste eeuw was de productie van cocaïne in Nederland legaal. In 1900 werd in Amsterdam de Nederlandsche Cocainefabriek (NCF) opgericht (Bosman, 2012). In deze periode werd cocaïne niet als illegale drug beschouwd; de fabriek produceerde jaarlijks ongeveer 1.000 kilogram cocaïne (Gemeente Amsterdam, 2020). Vanaf de jaren twintig veranderde het internationale drugsbeleid ingrijpend. Met de invoering van de Opiumwet in 1919 en de aanscherping daarvan in 1928 werd cocaïne uitsluitend nog toegestaan voor geneeskundige

doeleinden. Naarmate de medische toepassing van cocaïne afnam, schakelde de NCF over op andere producten. Uiteindelijk werd de vestiging in 1962 definitief gesloten (Smitsman, 2025). De beëindiging van de legale productie betekende echter niet dat cocaïne uit de Nederlandse samenleving verdween. Vanaf het einde van de jaren zeventig, begin jaren tachtig won snuifcocaïne aan populariteit. Ondanks wisselende populariteit van andere drugs, waaronder XTC, bleef cocaïne daarmee een structureel onderdeel van de illegale drugsmarkt (Van Meerten, 2008; Jellinek, 2019).

De historische beëindiging van legale productie van cocaïne staat dan ook in scherp contrast met de hedendaagse situatie, waarin het aanbod en gebruik van cocaïne in Europa onverminderd blijven groeien (EUDA, 2025a). Deze aanhoudende vraag vormt de historische achtergrond van de huidige prijsontwikkeling. *Figuur 3* brengt in beeld dat de gemiddeld geschatte groothandelsprijs van cocaïne zich momenteel op het laagste niveau sinds 2000 bevindt. Hoewel in de afgelopen decennia duidelijke prijsschommelingen zichtbaar zijn, lijkt de prijs niet eerder zo laag geweest. Dit vormt een opvallende trendbreuk binnen het historische patroon. Ook data teruggaand naar vóórdat de euro ingevoerd is, laat zien dat de groothandelsprijs van cocaïne sinds 1990 niet zo laag geweest is (UNODC, 2025a).

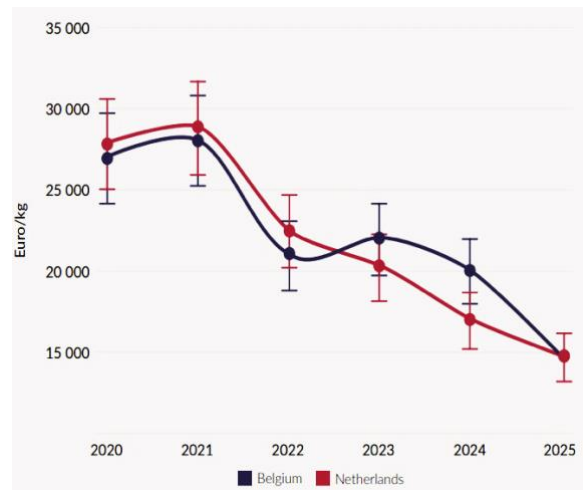
Figuur 3. Ontwikkeling van gemiddeld geschatte groothandelsprijs van cocaïne tussen 2000-2025 (UNODC, 2024a; Boerman et al., 2017; CAM, 2024; Vermeulen et al., 2024; Podcast de Zware Jongens)

Databeperkingen en broncombinatie

Een volledig historisch overzicht van de groothandelsprijs is echter niet beschikbaar. Nederland heeft over de periode 2016–2023 geen groothandelsprijsgegevens van cocaïne gerapporteerd aan de EUDA (Moeller et al., 2026). Voor *Figuur 5* is daarom gebruikgemaakt van een combinatie van databronnen. De gegevens over 2002–2015 zijn afkomstig van UNODC en omgerekend van Amerikaanse dollars naar euro's, gecorrigeerd voor de gemiddelde wisselkoers in de betreffende jaren. Opvallend is dat UNODC na 2015, in tegenstelling tot andere Europese landen, voor Nederland geen geactualiseerde prijsgegevens meer rapporteert, maar herhaaldelijk alleen dezelfde prijs hanteert.

Om dit te ondervangen is aanvullende informatie gebruikt uit openbare politiegegevens voor de periode 2017–2023. Voor de meest recente ontwikkelingen (weergegeven in rood) is gebruikgemaakt van informatie uit de podcast *Zware Jongens* van Jan Meeus (NRC), Yelle Tieleman (AD) en Harry Lensink (Follow the Money), waarin wordt geput uit bronnen binnen het criminele milieu (Timmermans & Tieleman, 2025). Deze combinatie van bronnen beoogt een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van prijsontwikkelingen.

Tegelijkertijd is het van belang te benadrukken dat schattingen van de groothandelsprijs kunnen variëren afhankelijk van de gehanteerde bron en methodologie. Zo heeft Global Initiative Against Transnational Organized Crime (GI-TOC) in maart 2026 gemiddelde groothandelsprijzen gepubliceerd, gebaseerd op verschillende bronnen die tijdens veldwerk in 2025 en 2026 zijn bevestigd (zie *Figuur 4*). Dit illustreert dat gepubliceerde prijsniveaus mede afhankelijk zijn van de gebruikte bronnen en wijze van dataverzameling, hetgeen het belang onderstreept om beschikbare informatie in samenhang en met de nodige voorzichtigheid te interpreteren.

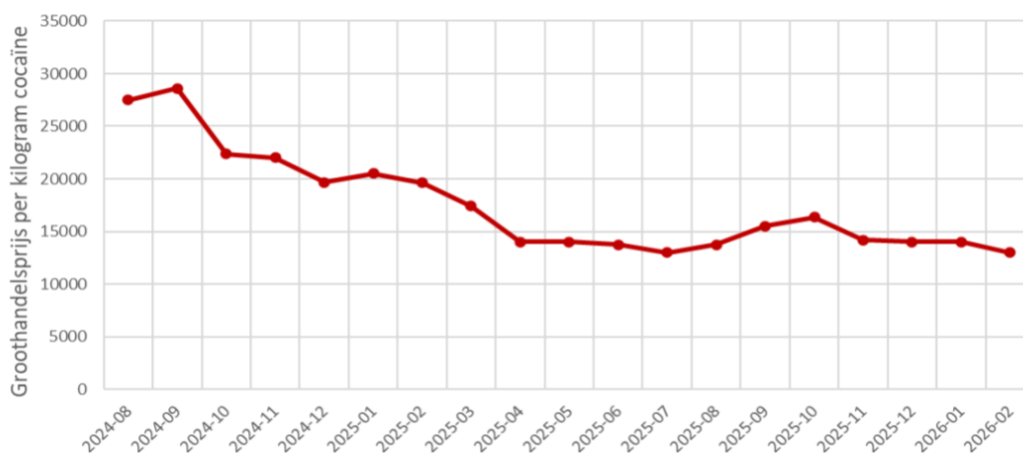
Figuur 4. Gemiddelde groothandelsprijzen (1 kg of meer) van cocaïne in België en Nederland (GI-TOC, 2026)

Een scherpe prijsval van 2016–2017 als breukmoment

Figuur 3 laat zien dat de groothandelsprijs van cocaïne tussen 2016 en 2017 daalt van circa €37.000 naar ongeveer €25.000 per kilogram. Deze ontwikkeling markeert, naast het huidige prijsdieptepunt, een duidelijke structurele breuk in het tot dan toe relatief stabiele prijsverloop. In april 2016 berichtte de NOS dat de groothandelsprijs rond de €35.000¹ per kilogram lag (NOS, 2016a). Later dat jaar verschenen meerdere berichten over een sterke prijsdaling (Sonnemans & Voskuil, 2016). In december 2016 werd melding gemaakt van een prijsniveau tussen €23.000 en €25.000 per kilogram (NOS, 2016b). Waar eerdere prijsfluctuaties relatief beperkt bleven, is hier sprake van een substantiële neerwaartse correctie. Volgens verschillende mediaberichtgevingen wordt deze daling voornamelijk toegeschreven aan een toegenomen aanbod op de markt (Sonnemans & Voskuil, 2016; NOS, 2016b).

Recente ontwikkelingen: gestage maar substantiële daling

Dat de huidige groothandelsprijs zich op een historisch laag niveau bevindt, wordt door alle 13 respondenten uit uiteenlopende domeinen binnen opsporing, beleid, wetenschap en journalistiek bevestigd. Sinds de zomer van 2024 volgt de eerdergenoemde podcast bijna wekelijks de ontwikkeling van de groothandelsprijs van 1kg cocaïne (zie *Figuur 5*). Dit figuur laat een relatief gelijkmatige, maar duidelijke daling zien, wat duidt op een structurele neerwaartse trend in plaats van een incidentele fluctuatie.

Figuur 5. Gemiddelde maandelijkse ontwikkelingen groothandelsprijs cocaïne (Podcast Zware Jongens)

¹ Deze prijs wijkt af van de door de in dit onderzoek gebruikte data van het UNODC.

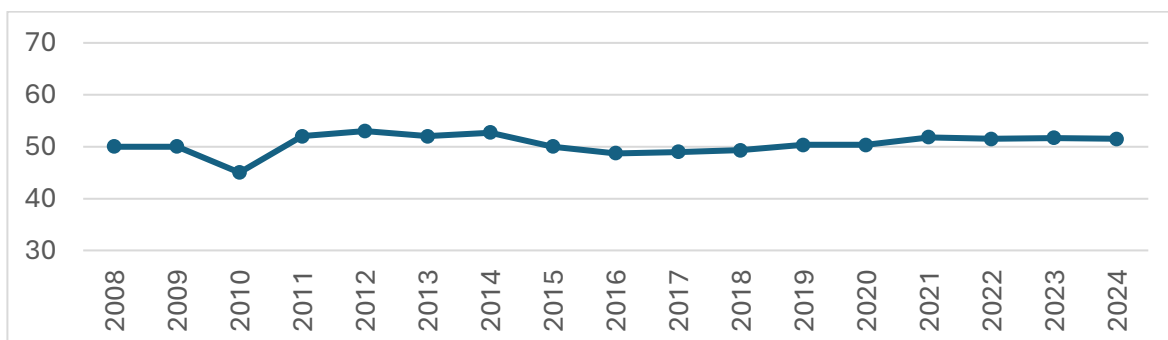
Cocaïne is een product waarvan de prijs aanzienlijk kan variëren naar tijd en plaats. Deze variatie biedt inzicht in de prikkels en handelingsmogelijkheden van betrokken actoren (Caulkins & Reuter, 2010). Prijsveranderingen kunnen wijzen op verstoringen of verschuivingen in de toeleveringsketen, innovaties in productie- of smokkelmethoden, of veranderingen in de vraag, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivende voorkeuren of marktomstandigheden. Tegelijkertijd zijn prijsgegevens gevoelig voor uiteenlopende invloeden, zoals de afstand tot bronlanden, de omvang van de lokale vraag, de mate van concurrentie en de intensiteit van handhaving (Chandra et al., 2025). De waargenomen prijsontwikkelingen kunnen dan ook niet los worden gezien van bredere structurele veranderingen in context-, keten en marktfactoren. In Hoofdstuk 3 wordt hier nader op ingegaan.

2.1. Stabiele historische ontwikkeling straatprijs cocaïne

Om de ontwikkeling van de groothandelsprijs beter te duiden, is het relevant deze te bezien in relatie tot de straatprijs van cocaïne. Waar op detailhandelniveau in zekere mate klassieke economische principes van vraag en aanbod zichtbaar kunnen zijn, lijkt de recente ontwikkeling van de groothandelsprijs zich hier niet één-op-één toe te verhouden. Tegen deze achtergrond wordt hieronder kort ingegaan op de ontwikkeling van de straatprijs.

Hoewel de groothandelsprijs van cocaïne in het afgelopen jaar een duidelijke daling laat zien, geldt dit niet voor de straatprijs van cocaïne. Uit de jaarlijkse publicaties van het Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS) – voorheen de Nationale Drug Monitor (NDM) - van het Trimbos-instituut blijkt dat de straatprijs van cocaïne in Nederland sinds het einde van de jaren negentig opmerkelijk stabiel is gebleven. In het jaarbericht van de Nationale Drugmonitor werd in 2001 gerapporteerd dat de straatprijs van begin jaren 90 tot eind jaren 90 gedaald is van ongeveer €60- €68 per gram naar ongeveer €32-€49 per gram. Rond het jaar 2000 behoorde Nederland, samen met Portugal, tot de landen met de laagste straatprijzen van cocaïne binnen de Europese Unie. In datzelfde jaar betaalden gebruikers in Denemarken en Finland respectievelijk gemiddeld €155 en €135 per gram, wat wijst op aanzienlijke internationale prijsverschillen (Van Laar et al., 2001).

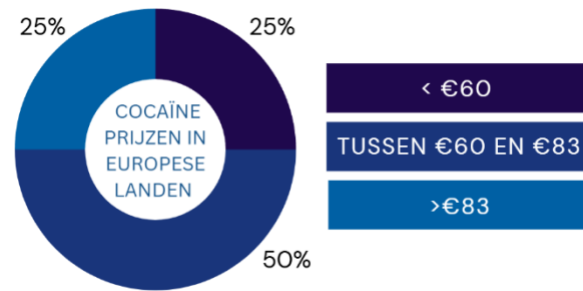
Sinds het begin van de jaren 2000 zijn echter geen grote structurele verschuivingen in de straatprijs van cocaïne meer waarneembaar. De prijs schommelt inmiddels al jaren rond de 50 euro per gram, met slechts beperkte fluctuaties door de tijd heen (zie *Figuur 7*).

Figuur 7. Gemiddelde straatprijs van Cocaïne van 2008 tot 2024 (DIMS, NDM, Trimbos-instituut).

Hoewel cocaïne in vergelijking met andere drugs, een hoog geprijsd product blijft, ligt de prijs in Nederland onder het Europese gemiddelde. De meest opvallende trend in de ontwikkeling van de straatprijs is daarmee juist de langdurige prijsstabiliteit

In de interviews worden verschillende mogelijke verklaringen genoemd voor deze stabiele straatprijs. Zo wijzen respondenten erop dat het bedrag van €50 per gram in de praktijk een functioneel prijsniveau vormt; het is een rond bedrag dat snel en eenvoudig contant kan worden afgerekend en daardoor praktisch is bij het dealen op straat. Daarnaast wordt aangegeven dat gebruikers ook bereid zijn die prijs te betalen. Een respondent merkt daarbij op dat

(EUDA, 2025a; Trimbos, 2025a).

prijsstabiliteit niet noodzakelijk betekent dat ook de feitelijke hoeveelheid per verkoopenheid altijd gelijk blijft. Volgens deze respondent kan in sommige gevallen sprake zijn van kleinere inhoud per verkochte gram, zonder dat de nominale verkoopprijs verandert. Een respondent van het Trimbos-instituut geeft echter aan dat hierover binnen hun monitoringsgegevens geen uitspraken kunnen worden gedaan, omdat gebruikers doorgaans rapporteren wat zij per gram hebben betaald en de feitelijke hoeveelheid zelden wordt nagemeten. Eventuele vormen van zogenaemde ‘krimpfactie’ blijven daarmee moeilijk vast te stellen.

Verder wordt in de interviews benadrukt dat, anders dan bij sommige andere drugs, geen middel bestaat dat qua psychoactief effect vrijwel één-op-één met cocaïne vergelijkbaar is. Daarbij werd benadrukt dat er ook geen medicijn bestaat dat het specifieke stimulerende en psychoactieve effect van cocaïne bevat. Hoewel bepaalde nieuwe psychoactieve stoffen of middelen zoals 3-MMC door sommige gebruikers worden gezien als een gedeeltelijk alternatief, wordt in de interviews aangegeven dat deze middelen voor veel gebruikers geen volwaardige vervanging vormen. Bovendien speelt mee dat cocaïne een relatief bekend middel is, terwijl een deel van de gebruikers niet bereid zijn om onbekendere stoffen uit te proberen. Deze factoren kunnen, naast het relatief hoge verslavingspotentieel, ertoe bijdragen dat de vraag naar cocaïne relatief stabiel blijft, wat op zijn beurt de langdurige stabiliteit van de straatprijs kan helpen verklaren.

Aanvullend wijst een respondent erop dat deze prijs mogelijk ook het karakter heeft van een lokaal evenwichtsniveau. Indien een lokale dealer zijn detailprijs omlaag zou brengen, is het onzeker of een toename van de vraag groot genoeg zou zijn om het verlies aan marge te compenseren. Het is voor te stellen dat prijsverlagingen op detailhandelsniveau niet noodzakelijk leiden tot een proportionele groei van de afzet. Dit kan ertoe bijdragen dat aanbieders weinig prikkels ervaren om onder het huidige prijsniveau te gaan zitten, waardoor de straatprijs relatief stabiel blijft.

Deze relatieve stabiliteit van de straatprijs contrasteert met de recente daling van de groothandelsprijs, en wijst erop dat prijsontwikkelingen binnen verschillende schakels van de cocaïnemarkt niet noodzakelijk synchroon verlopen. Dit roept de vraag op in hoeverre de dynamiek achter de groothandelsprijs wordt gedreven door andere factoren dan alleen vraag- en aanbodverhoudingen op eindgebruikersniveau. In het volgende hoofdstuk wordt daarom nader ingegaan op de onderliggende markt-, keten- en contextfactoren die de daling van de groothandelsprijs kunnen verklaren.

3. Verklaring van de daling van de groothandelsprijs van cocaïne

In deze studie wordt de ontwikkeling van de groothandelsprijs van cocaïne geanalyseerd vanuit een systemisch perspectief. Dit impliceert dat prijsveranderingen niet worden toegeschreven aan één dominante oorzaak, maar worden begrepen als uitkomst van een samenspel van factoren op verschillende niveaus binnen en rondom de cocaïnehandel. Om deze samenhang analytisch te structureren, wordt onderscheid gemaakt tussen markt-, keten- en contextfactoren, zie *Figuur 8*.

Dit hoofdstuk zal op basis van *Figuur 8* achtereenvolgens de verschillende factoren, die bepalend zijn voor de cocaïnemarkt, behandelen en afsluiten met een concluderende analyse van die verschillende dynamieken.

3.1. Contextfactoren

Onder contextfactoren worden in dit onderzoek omstandigheden verstaan die niet direct onderdeel vormen van de drugsketen zelf, maar wel de condities bepalen waarbinnen productie, transport en distributie plaatsvinden. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op drie typen contextfactoren die samenhangen met de recente ontwikkeling van de groothandelsprijs van cocaïne: geopolitieke ontwikkelingen, beleidsmatige keuzes en ontwikkelingen in opsporing, handhaving en toezicht. Deze factoren kunnen afzonderlijk, maar ook in samenhang, invloed uitoefenen op beschikbaarheid, risico's en kosten binnen de cocaïnehandel.

3.1.1. Geopolitiek

Globalisering vergroot de mogelijkheden voor drugssmokkel

Figuur 8. De groothandelsprijs van cocaïne komt tot stand in de dynamische interactie tussen markt-, keten- en contextuele factoren.

Een bredere geopolitieke ontwikkeling die invloed heeft op de beschikbaarheid van drugs is de voortgaande globalisering van handel en logistieke infrastructuur. Door internationale handelsnetwerken, toenemende havencapaciteit en sterk verbonden transport- en communicatiesystemen kunnen goederenstromen wereldwijd sneller en efficiënter worden verplaatst. CSV's maken hiervan gebruik door illegale goederenstromen te laten meeliften op legale handelsstromen. Met name het gebruik van commerciële containertransporten en internationale scheepvaartroutes speelt daarbij een belangrijke rol (EUDA, 2025b).

Globalisering heeft daarmee bijgedragen aan een grotere beschikbaarheid van drugs in Europa. CSV's profiteren van internationale handelsstructuren voor zowel de smokkel van drugs als de aankoop van precursoren, chemische stoffen en apparatuur die nodig zijn voor het produceren van drugs. Het aanhoudende misbruik van legale handelsinfrastructuur zorgt voor een continue stroom van drugs naar en vanuit de Europese Unie en versterkt de verwevenheid tussen Europese drugsproducenten en internationale criminele netwerken. Hierdoor wordt de Europese drugsmarkt gevormd door een complex en dynamisch mondiaal netwerk van toeleveringsketens. Tegelijkertijd kunnen verstoringen door opsporingsmaatregelen, regelgeving en geopolitieke ontwikkelingen leiden tot verschuivingen in deze internationale logistieke knooppunten (EUDA, 2025b).

Politieke instabiliteit kan de operationele ruimte voor CSV's vergroten

In verschillende productie- en transitlanden is de afgelopen jaren sprake van politieke en institutionele instabiliteit, waardoor CSV's meer ruimte krijgen. Een voorbeeld hiervan is Ecuador, waar de staat in toenemende mate moeite heeft om controle te behouden over delen van de havens en het gevangeniswezen. Deze ontwikkeling hangt samen met de groeiende invloed van internationale drugskartels en heeft geleid tot een toename van gewelddadige criminaliteit en het uitroepen van de noodtoestand in delen van het land (Schelfaut, 2024; Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2026a).

Ook in Colombia spelen politieke ontwikkelingen die relevant zijn voor de internationale cocaïnehandel. Colombia is wereldwijd de grootste producent van cocaïne en werkte lange tijd nauw samen met de Verenigde Staten bij de bestrijding van drugsproductie en -handel. Sinds het aantreden van president Gustavo Petro is echter een beleidsmatige verschuiving zichtbaar. Waar eerdere strategieën sterk waren gericht op repressie en militarisering, zet Petro in op alternatieve programma's waarbij boeren worden gestimuleerd om andere gewassen te verbouwen in plaats van coca (Jurna, 2026). Tegelijkertijd zorgen de aanstaande presidentsverkiezingen in mei 2026 voor politieke onzekerheid, mede omdat Petro zich volgens de Colombiaanse grondwet niet opnieuw verkiesbaar kan stellen (NU.nl, 2026). In aanloop naar de verkiezingen neemt het risico op politieke spanningen en geweld in het land toe (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2026b).

Ook in andere landen in de Andesregio is in de afgelopen jaren sprake geweest van politieke instabiliteit en sociale onrust. Zo kenden zowel Bolivia als Peru perioden van politieke onrust en grootschalige protesten. Gezien het merendeel van de mondiale cocaïneproductie in deze regio plaatsvindt, gaat deze instabiliteit gepaard met een verslechterende veiligheidssituatie, een toenemende aanwezigheid van transnationale criminele netwerken en een stijgend cocaïneaanbod (Jütten, 2024). Daarmee lijkt politieke instabiliteit niet alleen op nationaal niveau relevant, maar vooral ook in regionale samenhang. In het bijzonder kan de combinatie van beleidsdivergentie en geografische nabijheid binnen de Andesregio bijdragen aan een gefragmenteerd speelveld.

Kartels tonen organisatorische veerkracht ondanks leiderschapswisselingen

Daarnaast kunnen internationale machtsverhoudingen en ontwikkelingen rond criminele organisaties indirect invloed hebben op drugsmarkten. Zo liet het Mexicaanse Jalisco Cartel New Generation (CJNG) na de dood van kartelleider Nemesio Oseguera Cervantes ("El Mencho") zien operationeel veerkrachtig te blijven (Dittmar & Asmann, 2026). Het kartel organiseerde gecoördineerde geweldsacties en blokkades in Guadalajara, waarbij het gebruik van sociale media en desinformatie de crisisbeheersing bemoeilijkte. CJNG wordt gekenmerkt door een hybride structuur waarin een symbolisch sterke centrale leiding wordt gecombineerd met semiautonome groepen. Hierdoor blijven de criminele activiteiten naar verwachting grotendeels functioneren ondanks het wegvallen van individuele leiders (Dittmar et al., 2026). Ook in Nederland zijn aanwijzingen voor betrokkenheid van Mexicaanse kartelleden bij drugsproductie en -handel, onder meer bij ontmantelde methlabs en geweldsincidenten rond drugstransporten (Haas & Van Den Heuvel, 2026).

Een andere ontwikkeling betreft de rol van Venezuela binnen de internationale cocaïnehandel. Ondanks politieke veranderingen blijft de verwevenheid tussen staatsstructuren en drugshandel in aangepaste vorm bestaan. De arrestatie van Nicolás Maduro leidde weliswaar tot een formele machtswisseling, maar belangrijke machtsposities binnen het Chavistische regime bleven grotendeels intact. Cocaïneproductie in Colombia en de betrokkenheid van gewapende groepen zoals de ELN spelen daarbij een rol in grensoverschrijdende smokkelroutes. Amerikaanse militaire aanwezigheid in het Caribisch gebied heeft maritieme smokkel tijdelijk verstoord, maar de handel past zich aan door alternatieve routes via onder meer Guyana en Suriname, inclusief het gebruik van onderzeeërs richting Europa (Insight Crime, 2026).

3.1.2. Beleid

Naast deze geopolitieke ontwikkelingen spelen ook beleidskeuzes een rol in de manier waarop drugsmarkten functioneren. Waar de voorgaande paragraaf inging op bredere geopolitieke ontwikkelingen, richt deze paragraaf zich op beleidskeuzes en interventies die direct gericht zijn op het beïnvloeden van drugsproductie, handel en gebruik.

De Nederlandse overheid zet momenteel sterk in op de aanpak van drugshandel, in het bijzonder cocaïnesmokkel (Van den Eeden et al., 2026). Het Nederlandse drugsbeleid ontstond in de jaren zeventig en werd vanaf de jaren tachtig steeds sterker gebaseerd op empirische gegevens en monitoring. Deze ontwikkeling werd mede ingegeven door internationale kritiek en de behoefte om beleidskeuzes beter te onderbouwen met feitelijke informatie (Trimbos-instituut, 2024).

Een evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid uit 2009 door Van Laar & Van Ooyen-Houben laat zien dat het beleid in de praktijk vorm kreeg als een combinatie van maatregelen gericht op “demand, harm en supply reduction” (p.22). Hoewel implementatieproblemen en capaciteitsbeperkingen werden gesignaleerd, werd geconcludeerd dat het beleid op verschillende punten doelbereik realiseerde. Zo bleef het drugsgebruik in de algemene bevolking internationaal gezien relatief laag, met uitzondering van ecstasygebruik (Van Laar & Van Ooyen-Houben, 2009).

Waar het beleid historisch dus meer was gericht op volksgezondheid, is in de afgelopen decennia een meer gebalanceerde benadering ontstaan waarin ook criminaliteitsbestrijding centraal staat. Deze verschuiving hangt samen met de rol van Nederland als productie-, consumptie- en doorvoerland binnen de internationale drugsmarkt en met de verharding van de internationale drugshandel (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2025). Binnen dit juridische kader valt cocaïne onder lijst I van de Opiumwet. Productie, bezit, invoer, uitvoer en handel zijn daarmee strafbaar en worden zwaarder bestraft dan middelen op lijst II, zoals cannabis, vanwege de grotere gezondheidsrisico's (Rijksoverheid, z.d.).

Vredesakkoord met de FARC beïnvloed afschaffing luchtbesproeiing van cocavelden

Naast het Nederlandse beleid zijn ook internationale beleidsinterventies in producerende landen relevant voor de dynamiek van de cocaïnemarkt. Internationaal gezien betreft een opvallend element in productie van cocaïne, het beleid in Colombia rond de uitroeiing van cocateelt. Sinds de jaren negentig werd daar, met krachtige steun van de Verenigde Staten in het kader van de ‘*War on Drugs*’, grootschalig gebruikgemaakt van luchtbesproeiing met glyfosaat op cocavelden als onderdeel van ‘*Plan Colombia*’. Het doel daarvan was om de cocavelden uit te roeien. Colombia was het enige cocaproducerende land dat deze methode systematisch toepaste binnen zijn antidrugsbeleid (Baron, 2021).

Hoewel het programma gedurende een lange periode en op aanzienlijke schaal werd uitgevoerd, zorgde het programma voor veel maatschappelijke en juridische kritiek, onder meer vanwege gezondheidsrisico's en schendingen van het recht op gezondheid (Baron, 2021). Naar aanleiding van een rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie, waarin staat dat in het bestrijdingsmiddel glyfosaat een kankerverwekkende stof voorkomt, is in Colombia het gebruik verdelgingsmiddel voor cocaplanten stopgezet. De verwachting was hierbij dat het verbieden van luchtbesproeiing van cocavelden de onderhandelingen tussen de Colombiaanse regering en de Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) zouden vergemakkelijken (NOS, 2015).

Tegelijkertijd verhoogden sommige boeren in de aanloop naar dit vredesakkoord juist hun coca-activiteiten om een gunstigere onderhandelingspositie te verkrijgen in het kader van mogelijke substitutie- of compensatieregelingen (UNODC, 2018; Vermeulen et al., 2018). Het vredesakkoord werd in november 2016 gesloten, waarmee formeel een einde kwam aan meer dan 50 jaar gewapend conflict tussen de Colombiaanse staat en FARC (Vermeulen et al., 2018). De implementatie van het akkoord verliep echter niet zonder spanningen. Op 29 augustus 2019 kondigde een vooraanstaand voormalig FARC-commandant in een publieke videoboodschap aan dat de gewapende strijd zou worden hervat, onder verwijzing naar het uitblijven van volledige

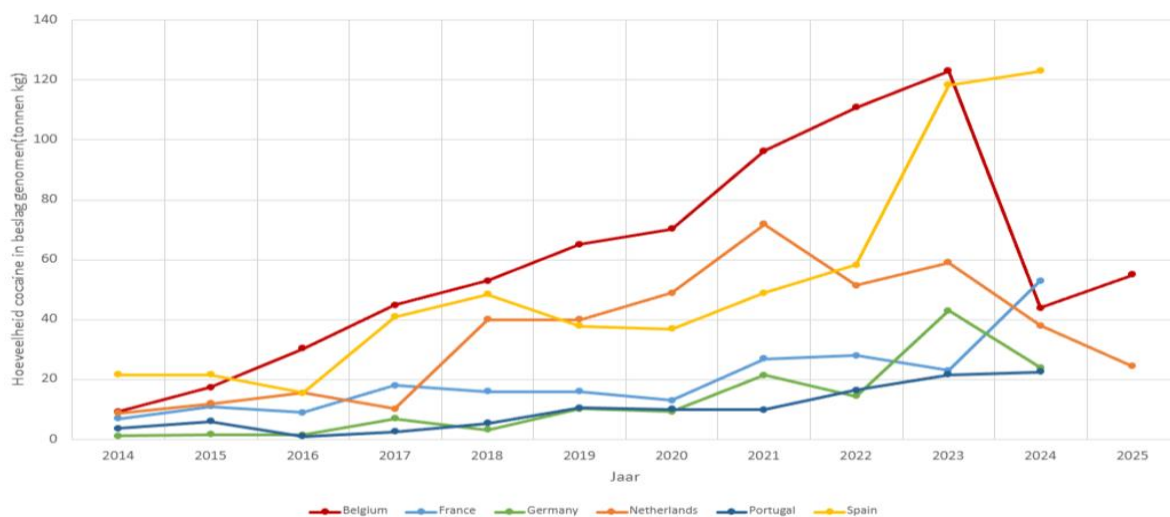
naleving van de gemaakte afspraken (NCTV, 2025). Tegen deze achtergrond heeft de Colombiaanse regering onder president Gustavo Petro op 1 januari 2023 een staakt-het-vuren bereikt met verschillende gewapende groeperingen. Deze wapenstilstand gold aanvankelijk voor een periode van zes maanden en werd in februari 2024 verlengd (NCTV, 2025). De voortdurende fluctuaties in veiligheidssituatie en territoriale controle illustreren dat de institutionele context waarin cocateelt plaatsvindt ook na het formele vredesakkoord instabiel is gebleven, hetgeen van invloed kan zijn op productieprikkels en marktstructuren.

3.1.3. Opsporing, handhaving, toezicht

Een grote uitdaging bij de bestrijding van de productie van en handel in illegale drugs is het snelle aanpassingsvermogen van CSV's aan verstoringen die worden veroorzaakt door politie-, veiligheids- en wetgevende maatregelen. In het Europees Drugsrapport 2025 wordt beschreven dat de veerkracht en omvang van de internationale drugshandel via legale handelsketens tot uiting komen in de grote hoeveelheden drugs die nog altijd in Europese havens in beslag worden genomen. CSV's maken daarbij structureel gebruik van legale commerciële infrastructuren om drugs te smokkelen. Ze infiltreren in logistieke ketens en proberen personeel in sleutelposities te intimideren en/of om te kopen om medewerking te verkrijgen (EUDA, 2025b).

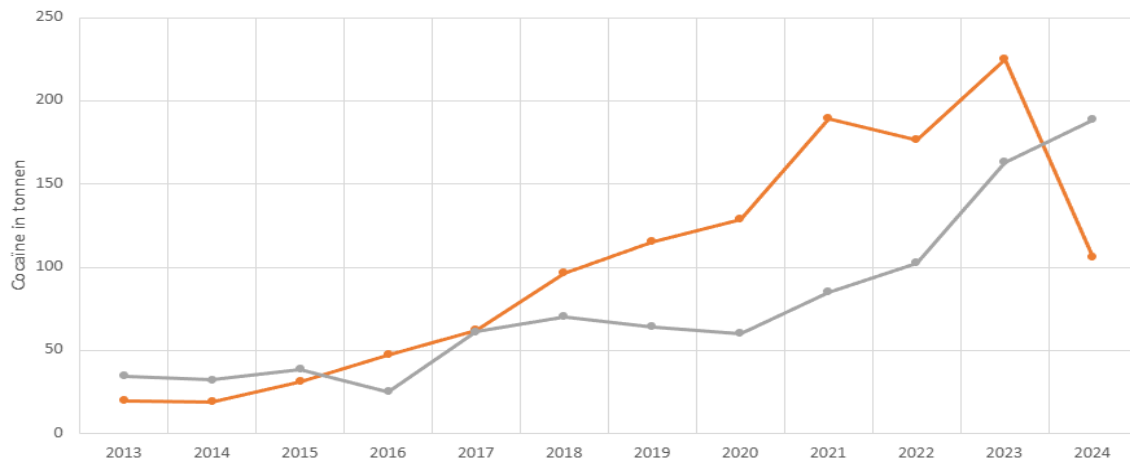
Verschuiving van cocaïne-inbeslagnames binnen Europa

Voor dit onderzoek zijn geregistreerde inbeslagnames van cocaïne in verschillende Europese landen in kaart gebracht (zie *Figuur 9*). De gegevens zijn gebaseerd op een combinatie van officiële statistieken van nationale autoriteiten en internationale rapportages (met name EUDA), aangevuld met recente cijfers uit publieke berichtgeving wanneer meer actuele data nog niet in officiële datasets beschikbaar was. Uit deze gegevens blijkt dat de geregistreerde inbeslagnames per land jaarlijks sterk kunnen wisselen. Wat opvalt in 2024, is dat wanneer de geregistreerde inbeslagnames van deze landen worden samengenomen, voor het eerst een daling zichtbaar wordt, terwijl in voorgaande jaren sprake was van een stijgende trend.

Figuur 9. Geregistreerde inbeslaggenomen cocaïne in verschillende Europese landen tussen 2014-2025 (EUDA, 2025c; ANP & NLTimes, 2026; Brussels Times, 2028; Saiz, 2025; Jones, 2025; BKA, 2025; Weerth, 2023; Salhi, 2026).

Wanneer deze ontwikkelingen worden samengevoegd (*Figuur 10*), ontstaat een opvallend patroon: inbeslagnames in Nederland, België en Duitsland nemen sinds 2023 af, terwijl in Frankrijk, Portugal en Spanje juist een stijgende trend zichtbaar is. Deze verschuiving kan wijzen op veranderingen in smokkelroutes of handhavingdynamiek, maar dient voorzichtig te worden geïnterpreteerd. Inbeslagnames zijn immers niet alleen een indicator van de omvang van de drugsstromen, maar ook van opsporingscapaciteit, prioritering en rapportagepraktijken binnen landen.

Figuur 10. Cocaine inbeslagnames in *Nederland, België en Duitsland* tegenover *Frankrijk, Portugal en Spanje* tussen 2014-2025.

Bij het in kaart brengen van cocaine-inbeslagnames in Europa valt daarnaast op dat landen als Griekenland, Albanië, Kroatië, Denemarken, Noorwegen en Zweden relatief lage aantallen rapporteren. Dit is opvallend omdat Albanese criminele netwerken zich in het afgelopen decennium hebben ontwikkeld van lokale spelers tot belangrijke internationale groothandelaren in de cocaïnehandel (Mejdini, 2025). Tegelijkertijd kan dit verschil samenhangen met uiteenlopende factoren, zoals verschillen in handhavingsintensiteit, de omvang van de lokale gebruikersmarkt, de rol van landen binnen transportroutes, en de mate waarin inbeslagnames worden geregistreerd en openbaar gemaakt.

De gepresenteerde cijfers hebben daarmee betrekking op geregistreerde inbeslagnames en bieden geen volledig beeld van de totale cocaïnestromen binnen Europa. Daarmee beogen deze cijfers, in samenhang gezien, een indicatief beeld te geven van mogelijke verschuivingen in aanvoerroutes en handhavingspatronen. Een meer uitgebreide (visuele) weergave van de inbeslagnames in Europa is opgenomen in Bijlage I.

Handhavingsdruk lijkt tot aanpassing van smokkelstrategieën te leiden

Hoewel geen volledig inzicht bestaat in de controle-inzet van de douane in verschillende Europese landen, beschrijven respondenten dat zowel het waterbedeffect als risicospreiding aannemelijke mechanismen zijn die waarschijnlijk ook in de toekomst een rol blijven spelen in de organisatie van cocaïnismokkel. De verplaatsing van routes en aanpassing van transportstrategieën wijzen erop dat handhavingsdruk niet noodzakelijk leidt tot een structurele vermindering van het aanbod. De verschuivingen in inbeslagnames kunnen wijzen op aanpassingsvermogen van CSV's. Volgens Brombacher et al. (2025) hebben havens zoals Rotterdam, Antwerpen en Hamburg de afgelopen jaren aanzienlijk geïnvesteerd in maatregelen om cocaïnismokkel te verstoren. Voorbeelden hiervan zijn initiatieven als de European Ports Alliance, strengere controles op containers uit Latijns-Amerika en lokale veiligheidsmaatregelen zoals het Secure Chain-initiatief in Rotterdam en het Port Security Centre in Hamburg. Hoewel dergelijke maatregelen het risico voor CSV's vergroten, lijken zij ook een verplaatsing van smokkelroutes te veroorzaken.

Dit beeld wordt ook bevestigd in de interviews. Verschillende respondenten geven aan dat inbeslagnames moeilijk direct te vertalen zijn naar effecten op de groothandelsprijs van cocaïne. Wel signaleren zij, in lijn met Europol (2026), dat intensivering van handhaving in grote Europese havens ertoe kan leiden dat smokkelactiviteiten zich verplaatsen naar kleinere havens binnen en buiten de Europese Unie. Dit zogenoemde waterbedeffect houdt in dat verhoogde handhavingsdruk op één route leidt tot verplaatsing naar alternatieve routes (Brombacher et al., 2025). Hierdoor bestaat het risico dat regio's die minder intensief controleren relatief aantrekkelijker worden voor drugsmokkel.

De afname in de hoeveelheid inbeslaggenomen cocaïne ten opzichte van eerdere jaren, zoals waargenomen in de haven van Rotterdam, hoeft niet te duiden op een vermindering van het

aantal onderschepte transporten. Uit de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (2026) blijkt namelijk dat met name de omvang van individuele zendingen is afgenomen. CSV's lijken zich ervan bewust dat zeer grote transporten aanzienlijke risico's met zich meebrengen en kiezen daarom steeds vaker voor kleinere en frequentere zendingen, waarmee zij het risico op grootschalige verliezen willen reduceren. Zo werd in Nederland in 2021 nog 22 cocaïne zendingen van meer dan één ton onderschept, terwijl dit aantal in 2024 was gedaald tot acht. Tegelijkertijd steeg het aantal onderschepte transporten van minder dan 100 kilogram van 89 in 2022 naar 115 in 2024. Vergelijkbare patronen zijn ook in andere Europese landen zichtbaar (Brombacher et al., 2025). Wanneer CSV's erin slagen de toevoer naar de Europese markt te continueren, kan dit bijdragen aan een relatief stabiel of toenemend aanbod en daarmee druk uitoefenen op de groothandelsprijs.

Synthese contextfactoren

De voorgaande paragrafen laten zien dat de internationale cocaïnemarkt wordt beïnvloed door een combinatie van geopolitieke ontwikkelingen, beleidskeuzes en handavingsinspanningen. Politieke instabiliteit in productie- en transitlanden, veranderingen in internationaal drugsbeleid en de verdere globalisering van handels- en logistieke netwerken beïnvloeden de productie, beschikbaarheid en verplaatsing van cocaïne richting Europa. Tegelijkertijd laten intensivering van opsporing, handhaving en toezicht en de daaruit voortvloeiende aanpassingsstrategieën van CSV's zien dat verstoringen in de keten vaak leiden tot verschuivingen in routes, logistiek en transportmethoden.

Deze dynamiek benadrukt dat ontwikkelingen in de cocaïnemarkt niet uitsluitend kunnen worden verklaard door afzonderlijke factoren, maar voortkomen uit de interactie tussen internationale context, beleid en handavingsdruk. Om beter te begrijpen hoe deze factoren doorwerken in de marktstructuur en uiteindelijk mogelijk invloed hebben op de groothandelsprijs van cocaïne, wordt in het volgende hoofdstuk ingezoomd op de onderliggende ketenfactoren binnen de cocaïnehandel.

3.2. Ketenfactoren

3.2.1. Productie

Geografische concentratie van de cocaïneproductie

De mondiale productie van cocaïne vormt een belangrijke ketenfactor die de beschikbaarheid en prijsontwikkeling op internationale markten beïnvloedt. In de afgelopen decennia is deze productie niet alleen toegenomen, maar ook geografisch sterker geconcentreerd. Colombia, Bolivia en Peru gelden al tijden als de drie voornaamste cocaïne producerende landen (Vermeulen et al., 2018; UNODC, 2022). Tot in de jaren tachtig vond de cocateelt hoofdzakelijk plaats in Peru en Bolivia, terwijl Colombia zich toeleegde in de verwerking van cocabladeren tot cocaïne. Sinds de jaren tachtig is echter ook de cocateelt in Colombia sterk toegenomen, waardoor productie en verwerking zich in toenemende mate binnen één land concentreerden (UNODC, 2006). Deze geografische concentratie heeft zich in recente jaren verder verdiept. Volgens het *World Drug Report 2025* bereikte de geschatte mondiale illegale cocaïneproductie in 2023 met een stijging van 34 procent ten opzichte van het voorgaande jaar, een nieuw historisch hoogtepunt. Daartegenover stabiliseerde het gebied waar cocabladeren worden geproduceerd in Bolivia zich, terwijl in Peru sprake was van een lichte daling. De recente volumegroei is daarmee in belangrijke mate toe te schrijven aan ontwikkelingen binnen Colombia.

In zowel Peru, Bolivia als Colombia is in een bepaalde mate sprake van legale dan wel (ambigu) gedoogde coca(teelt), onder specifieke voorwaarden. Per land zijn hier verschillen in, zo is in Peru sprake van gereguleerde productie en handel van cocabladeren en zelfs gereguleerde cocaïneproductie. Het uitvoeren van deze activiteiten buiten het gereguleerde stelsel is wel illegaal (Zevallos Trigos et al., 2024). In Colombia is sprake van een dubbele status van cocabladeren, enerzijds wordt dit streng gereguleerd en mag teelt enkel met vergunning voor

medische en wetenschappelijke doeleinden (zie o.a. Artikelen 5 tot en met 7 van de Wet *Ley 30 de 1986*). Anderzijds is het beoordeeld als cultureel erfgoed waardoor zowel de plant zelf als derivaten ervan beschermd dienen te worden (Pérez & Cruz, 2025). Ter illustratie wordt hieronder kort ingegaan op het stelsel in Bolivia. Daar is de cocateelt in 2017 deels gelegaliseerd. In dat jaar is de *Ley Nr. 906 - Ley General De La Coca*, letterlijk vertaald 'Algemene wet inzake coca', vastgesteld, waarin wordt bepaald dat er geautoriseerde zones zijn waarin coca legaal mag worden geteeld. Het gebruik van cocabladeren voor rituele, culturele, medicinale, onderzoeks- en voedingsdoeleinden wordt hiermee erkend en gestimuleerd (wetsartikelen 12 en 13). Het gebruik van cocabladeren voor deze doeleinden is dan ook historisch-cultureel ingebed in Bolivia (Brewer-Osorio, 2021), wat overigens ook geldt voor Peru en Colombia (Ramos Noriega, 2017). Wettelijk gezien wordt er in Bolivia onderscheid gemaakt tussen geautoriseerde en ongeautoriseerde zones voor cocateelt, waarbij ongeautoriseerde zones worden bestreden en geautoriseerde zones onder staatstoezicht en sociale controle staan (wetsartikelen 6,7,15, 16 en 17). De handel van geautoriseerde cocabladeren staat eveneens onder staatstoezicht (wetsartikel 21). In totaal mag op 22.000 hectare in Bolivia geautoriseerd cocabladeren worden geproduceerd (wetsartikel 16).

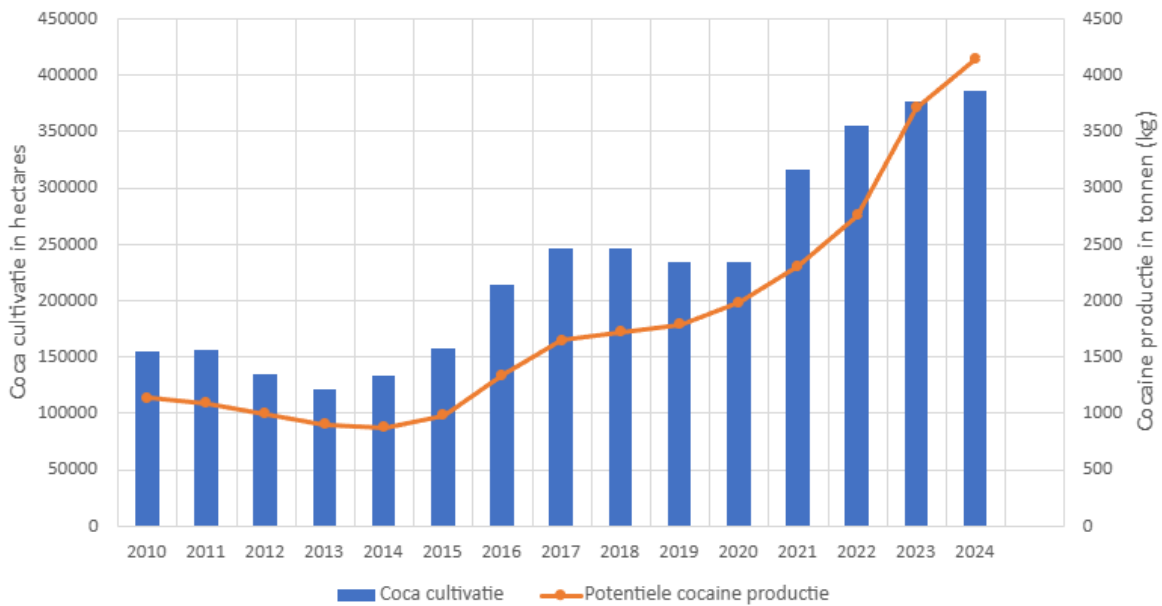
De vraag rijst daarmee hoeveel van deze legaal geproduceerde cocabladeren alsnog wegvloeien naar het illegale circuit voor (transnationale) cocaïneproductie- en handel. Een deels gelegaliseerde cocabladproductie zou immers een gelegenheidsstructuur kunnen bieden voor het 'wegsluizen' van legale cocabladeren voor illegaal gebruik. Er zijn dan ook zorgen dat de gelegaliseerde cocateelt in Bolivia zou kunnen bijdragen aan meer aanbod van cocabladeren voor de cocaïnemarkt (Brewer-Osorio, 2021). Cocaïnebezet, -productie en -handel, inclusief ongeautoriseerde cocateelt, zijn overigens wél illegaal in Bolivia². Recente berichtgeving suggereert dat toezicht op de gereguleerde productie tekort zou schieten, waardoor (overproductie van) legale coca naar de illegale markt kan vloeien (Het Nieuwsblad, 2025). Het UNODC houdt jaarlijks de cocateelt in Bolivia bij en schat middels gestandaardiseerde rekenmethoden hoeveel van de cocaproductie uiteindelijk op de illegale markt terecht zou moeten komen. In 2024 werd de potentiële cocaïneproductie in Bolivia geschat op 394 ton (kg) als alle cocabladeren voor illegale cocaïneproductie zouden worden gebruikt. Zonder de productie uit geautoriseerde zones komt die schatting uit op 143 ton. Wanneer alleen de coca wordt afgetrokken die via legale markten is verkocht, blijft een potentiële productie van 223 ton cocaïne over (UNODC, 2025c). Dit zou betekenen dat ongeveer 80 ton potentieel is geproduceerd op basis van legale cocateelt, wat procentueel gezien zou uitkomen op een kleine 2% van alle potentiële cocaïne productie in 2024³. Zonder te kunnen spreken van het wel of niet bestaan van causale verbanden, lijkt een zodanig percentage niet erop te duiden dat de gedeeltelijke legalisering van cocateelt een grote drijver is achter het vergrote aanbod van cocaïne.

Al in het *World Drug Report 2018* werd vastgesteld dat de mondiale cocaïneproductie tussen 2013 en 2016 met 76 procent was toegenomen. Figuur 15 brengt de Coca cultivatie en potentiële cocaïneproductie per jaar voor Bolivia, Colombia en Peru in beeld. *Figuur 15* laat zien dat deze stijgende trend zich in de daaropvolgende jaren niet alleen heeft voortgezet, maar verder is versterkt.

---

² Zie o.a. artikel 5 en lijst I van de bijlage van de wet 913 *Ley de Lucha Contra el Tráfico Ilícito de Sustancias Controladas* in samenhang met artikelen 33 onder k, l, m en n en van de wet 1008 - *Ley del Régimen de la Coca Y Sustancias Controladas* en artikel 17 van de wet 906 - *Ley General De La Coca*

³ De berekening van de totale potentiële productie van cocaïne in 2024 is gebaseerd op een samenstelling van bronnen met mogelijk andere meet-, reken- en registratiemethoden dan die van het UNODC, waardoor dit percentage in werkelijkheid zou kunnen afwijken.

Figuur 15. Coca cultivatie en potentiële cocaïne productie per jaar voor Bolivia, Colombia en Peru (UNODC, 2024a, 2024b; AgroPeru, 2025; Mendoza, 2025)

Zowel het areaal cocateelt als de potentiële productiecapaciteit vertonen een duidelijke structurele groei. De mondiale cocaïnemarkt bevindt zich daarmee in een fase van substantiële en aanhoudende volumetoename. Daarbij valt op dat juist in de periode na beëindiging van de luchtbesproeiing met glyfosaat een sterke toename van het teeltareaal en de potentiële productiecapaciteit plaatsvond. Hoewel causaliteit hier niet zonder meer kan worden vastgesteld, suggereert het patroon dat de sterke toename van de productie in verband kan staan met het verbieden van besproeiingen van cocavelden (UNODC, 2018; Vermeulen et al., 2018).

Intensivering en technologische efficiëntiewinst in productieproces van cocaïne

De groei van het aanbod is niet uitsluitend het gevolg van uitbreiding van het teeltoppervlak. Ook verbeteringen in de efficiëntie van het productieproces dragen substantieel bij aan de stijging van de mondiale productie. Onderzoek wijst uit dat de omzetting van cocabladeren naar cocaïnehydrochloride in de loop der jaren efficiënter is geworden (Moeller et al., 2026). Volgens Candice Welsch, vertegenwoordiger van het UNODC voor het Andesgebied, kan op hetzelfde stuk land tegenwoordig ongeveer twee keer zoveel coca worden geproduceerd als tien jaar geleden (OCCRP, 2025). Deze intensivering wijst op een structurele verhoging van de outputcapaciteit binnen de productieketen.

Een concrete indicatie van deze productietoename is zichtbaar in de prijsontwikkeling van cocabladeren in Colombia. In 2024 daalde de prijs tot ongeveer 5 dollar per 12,5 kilogram, terwijl daar twee jaar eerder ongeveer 18 dollar voor werd betaald (OCCRP, 2025). Een dergelijke prijsdaling op het niveau van de grondstof wijst op druk aan de aanbodzijde en kan duiden op overproductie, waarbij het geproduceerde volume groter is dan wat in latere schakels van de keten kan worden afgezet.

3.2.2. Smokkel: innovatie, verhulling en logistieke schaalvergroting

Professionalisering en diversificatie van smokkelmethoden

Globalisering heeft de beschikbaarheid van cocaïne in Europa vergroot. CSV's maken gebruik van bestaande internationale handels- en transportnetwerken, zoals scheepvaart en logistieke ketens, om drugs te verplaatsen. Met name het gebruik van containertransport speelt hierin een belangrijke rol: cocaïne wordt verborgen in legale goederenstromen en via reguliere scheepvaartroutes naar Europese havens vervoerd (EUDA, 2025c). Voor criminele netwerken actief in Nederland, is cocaïne de dominante importstroom vanuit Zuid- en Midden-Amerika, waarbij betrokken actoren vaak ook actief zijn in andere drugsmarkten of de handel in

grondstoffen. Het smokkelproces is gefaseerd georganiseerd: de verzender is verantwoordelijk tot aankomst in Europa, waarna uithaalploegen, opslagbeheerders en eigenaren ieder een specifieke rol vervullen (Vermeulen et al., 2024).

Cocaïne bereikt Europa via zee- en luchttransport. Nederland en België blijven belangrijke invoerlanden, al vindt import ook plaats via andere Europese havens, waarbij Nederlandse netwerken samenwerken met lokale *facilitators*. Tegelijkertijd zijn buitenlandse netwerken betrokken bij invoer via Nederlandse havens. Om detectiekans te verkleinen wordt gebruikgemaakt van minder voor de hand liggende verzend- en bestemmingslanden. Binnen het maritieme segment is de rip-on/rip-off-methode in Nederlandse zeehavens (2020–2023) het meest geconstateerd, waarbij cocaïne aan legale lading wordt toegevoegd en later wordt uitgethaald (Vermeulen et al., 2024).

Daarnaast worden methoden toegepast als *at-sea-drop-offs*, waarbij grote zogenaamde moederschepen de drugs vanuit Latijns-Amerika vervoeren naar kleinere dochterschepen, die de cocaïne ofwel direct aan boord nemen of deze op vooraf afgesproken punten ophalen en aan land brengen. De gebruikte moeder- en dochterschepen lopen uiteen van o.a. containerschepen, bulkschepen, vissersvaartuigen tot pleziervaartuigen en razendsnelle speedboten (Europol, 2026). In het Verenigd Koninkrijk is daarin een toename van het aantal *drop-offs* gemeld, waarbij in toenemende mate snelle speedboten worden gebruikt (Europol, 2026). Deze zogeheten ‘go-fast boats’, maken gebruik van GPS-trackers om pakketten op zee te lokaliseren en worden in berichtgeving omschreven als een bijzonder effectieve smokkelmethode (Hootsen, 2023).

Ook het inbouwen in containers (bijvoorbeeld via dubbele bodems), het gebruik van dekladingen zoals fruit, en transport via pleziervaart (Vermeulen et al., 2018). Ook narcosubs op de trans-Atlantische route en de inzet van drones en onbemande vaartuigen zijn waargenomen methoden (SKC, 2023). Verschillende respondenten benoemen dat het gebruik van zogeheten narcosubs steeds professioneler lijkt te worden, waarbij de vaartuigen groter en stabielere zijn, langere afstanden kunnen afleggen en grotere hoeveelheden kunnen vervoeren. Vooralsnog zijn geen onderzeeërs voor de Nederlandse kust gevonden, enkele respondenten sluiten niet uit dat dit ooit zal gebeuren, anderen achten de kans klein wegens de geografische ligging en kustlandschap van Nederland. In *Bijlage II* is een nadere beschrijving opgenomen van verschillende uithaalmethoden op basis van Europol (2023), *Criminal networks in EU ports*.

Tevens wordt via het luchtsegment cocaïne geïmporteerd vanuit Zuid-Amerika, de Cariben en via (West) Afrika, onder meer via vracht-, post-, bagage- en passagiersstromen (Politie, 2022). Hoewel de individuele hoeveelheden doorgaans kleiner zijn dan in de containervaart, wordt het risico gespreid door het verzenden van meerdere kleinere zendingen, het zogeheten ‘many-little’-principe (Vermeulen et al., 2024). Binnen met name bagage- en passagiersstromen worden daarbij uiteenlopende smokkelmethoden toegepast, variërend van het verbergen van cocaïne in persoonlijke bagage tot het bevestigen van pakketten op het lichaam. Uithalen via luchthavens wordt als relatief risicovoller en kostbaarder beschouwd dan via zeehavens (Vermeulen et al., 2024). Er lijkt een eindeloze variëteit aan smokkelmethoden te zijn die in de praktijk wordt toegepast (SKC, 2023).

In de interviews wordt daarnaast opgemerkt dat CSV’s gebruikmaken van uiteenlopende transportmodaliteiten om cocaïne Europa binnen te smokkelen. Waar in de literatuur veel aandacht uit lijkt te gaan naar smokkel via zeehavens, luchtvracht en wegtransport, wijst een respondent erop dat internationale logistieke stromen ook andere mogelijkheden bieden. Naast maritiem en luchttransport kan daarbij bijvoorbeeld ook worden gedacht aan smokkel via goederenvervoer per spoor. Dit onderstreept dat criminele netwerken hun smokkelmethoden kunnen diversifiëren en gebruikmaken van de vele logistieke mogelijkheden die internationale handelsstromen bieden.

Zie voor een gedetailleerde uitwerking van verschillende smokkelmethodes van cocaïne Hoofdstuk 3 van de *Monitor Georganiseerde Criminaliteit 2026 van het WODC*.

Van fysieke naar moleculaire verberging door chemische camouflage

De cocaïnehandel naar Europa blijft op een hoog niveau, waarbij CSV's laten zien dat ze zich zeer goed kunnen aanpassen en in staat zijn om kwetsbaarheden in logistieke en toezichtsystemen te benutten. In reactie op handhavingsdruk worden routes gefragmenteerd en steeds complexere smokkelmethoden toegepast. Een methode die recent nadrukkelijk in het nieuws is gekomen, betreft het chemisch camoufleren van cocaïne. Hierbij wordt de cocaïne zodanig verwerkt dat detectie door scanners, speurhonden of gangbare drugstests wordt bemoeilijkt (Europol, 2026).

Volgens Jorrit van den Berg (NFI) kan cocaïne op twee manieren in dragermateriaal worden verwerkt. Enerzijds kan sprake zijn van vermenging met een ander materiaal, waarbij de cocaïne op basis van verschil in oplosbaarheid relatief eenvoudig kan worden teruggewonnen. Anderzijds kan de cocaïne chemisch worden gemaskeerd door een wijziging op moleculair niveau, waardoor zij met reguliere testmethoden niet direct als cocaïne wordt herkend. Ook deze variant kan worden teruggewonnen, zij het via een complexer proces dat specifieke kennis vereist (Drugswebinar Politie, 2025). In Nederland wordt met name cocaïnebase aangetroffen die in dragermaterialen is verwerkt. Er zijn signalen dat cocaïnebase soms ook in basevorm wordt ingevoerd zonder dat uitwassen noodzakelijk is, al wordt dit bij inbeslagnames nauwelijks waargenomen (Vermeulen et al., 2024).

Uit de interviews komt naar voren dat de precieze omvang van deze methode moeilijk is vast te stellen, aangezien succesvol gecamoufleerde cocaïne niet zichtbaar is in opsporingsdata. Respondenten verschillen in hun inschatting over de schaal en effectiviteit van deze werkwijze. Wel wordt opgemerkt dat het gebruik ervan impliceert dat de methode kennelijk voldoende lucratief is. Een relevante indicator in dit verband is het aantal aangetroffen cocaïnewaterijen, waar cocaïne uit dragermateriaal wordt teruggewonnen. Volgens Rob de Vrij (LFO) worden sinds de eerste in 2007 meer en grootschalige waterijen aangetroffen, waarbij meerdere containers met dragermateriaal worden verwerkt en gehalten van 10–40% cocaïne per kilo materiaal voorkomen. In dergelijke gevallen kan het per container om duizenden kilo's cocaïne gaan (Drugswebinar Politie, 2025). In Nederland zijn in de periode 2022–2024 respectievelijk 17, 11 en 8 extractie locaties aangetroffen (Politie, 2024a, 2025).

De toepassing van chemische camouflage wijst daarmee op een verschuiving van fysieke naar moleculaire verberging, waarbij de verwerking deels plaatsvindt in het ontvangende land. Hoewel de precieze omvang en effectiviteit van chemische camouflage moeilijk vast te stellen zijn, kan deze werkwijze, als zij op substantiële schaal wordt toegepast, bijdragen aan een verlaging van het detectierisico en een verschuiving van een deel van het verwerkingsproces naar Europa. In dat geval kan het de continuïteit van de aanvoer ondersteunen en daarmee indirect bijdragen aan een groter effectief aanbod op de Europese markt. Tegen die achtergrond kan chemische camouflage worden beschouwd als één van de factoren die een rol speelt in de recente prijsdynamiek. De omvang van deze bijdrage blijft echter onzeker en dient te worden bezien in samenhang met andere markt-, keten- en contextontwikkelingen.

Geografische spreiding en alternatieve routes

Naast technologische innovaties in verhulling passen CSV's ook hun logistieke routes aan. Cocaïne die bestemd is voor de Europese markt wordt vanuit Zuid- en Midden-Amerika verscheept, waarbij verschillende landen fungeren als verzend- of laadland. Volgens Douane-data worden in Nederlandse havens met name zendingen onderschept afkomstig uit Brazilië, Costa Rica, de Dominicaanse Republiek en Ecuador. Daarnaast worden ook partijen aangetroffen die direct zijn verzonden vanuit bronlanden als Colombia en Peru. CSV's maken daarbij niet uitsluitend gebruik van voor de hand liggende herkomstlanden. In het kader van risicospreiding en het verkleinen van de pakkans worden ook alternatieve verzend- en laadlanden ingezet (Vermeulen et al., 2024). Deze strategie past binnen bredere patronen van logistieke flexibilisering en schaalvergroting. Nederlandse netwerken beperken zich bovendien niet tot nationale havens, maar opereren via meerdere Europese toegangspoorten. Een aanzienlijk deel van de cocaïne die via Antwerpen wordt ingevoerd of daarvoor bestemd is, hangt samen met Nederlandse netwerken

(Vermeulen et al., 2024).

Een route die in de gehouden interviews nadrukkelijk wordt genoemd, is de West-Afrikaroute. Hoewel cocaïnesmokkel via Afrika al decennialang plaatsvindt - eerder veelal kleinschalig - is de afgelopen jaren sprake van grootschaligere transporten via met name West-Afrika. De regio lijkt zich te ontwikkelen tot een belangrijker transitgebied richting Europa (SKC, 2024; Van Den Eeden et al., 2021). In het Fenomeenbeeld drugs (2024) wordt beschreven dat het merendeel van de via West-Afrika aangevoerde cocaïne over zee verder vervoerd wordt naar Noord-Afrika en Europa, waarbij gebruik wordt gemaakt van maritieme overslagconstructies. Partijen worden op open zee overgezet op kleinere vaartuigen of tijdelijk afgezet om later te worden opgepikt. In sommige gevallen worden afgeschreven vissersschepen vanuit Nederland langdurig voor de West-Afrikaanse kust gepositioneerd (Vermeulen et al., 2024).

In de interviews wordt de verdere ontwikkeling van deze route in verband gebracht met de mogelijke aanwezigheid en invloed van de Nederlandse crimineel Jos Leijdekkers ('Bolle Jos'), die geldt als een prominente speler in de internationale cocaïnehandel (Politie, 2024). Op basis van mediaberichtgeving zou hij zich in Sierra Leone ophouden en daar toegang hebben tot invloedrijke netwerken (NOS, 2025). Respondenten benadrukken dat de route zelf niet nieuw is, maar veronderstellen dat een langdurige vestiging van een Nederlandse sleutelspeler in een transitregio kan bijdragen aan verdere professionalisering, bescherming en intensiever gebruik van deze aanvoerlijn.

Begin mei 2026 onderschepte de Spaanse Guardia Civil het vrachtschip Arconian in internationale wateren voor de West-Afrikaanse kust, met aan boord 30.000 kilo cocaïne: de grootste drugsvangst ooit. Het schip was afkomstig uit Sierra Leone en op weg naar de haven van Benghazi in Libië. Vijf Nederlanders en een Surinamer bewaakten de lading zwaarbewapend; de tip kwam mede van een criminele informant van de Nederlandse politie en de Amerikaanse DEA. De vangst maakt deel uit van de eerder beschreven bredere verschuiving: criminele netwerken mijden bewust de grote havens en maken in toenemende mate gebruik van 'moederschepen' die drugs in internationale wateren overladen op *go-fasts*. Hun route loopt van West-Afrika naar de Middellandse Zee via een corridor tussen de Azoren en de Canarische Eilanden, inmiddels bekend als de 'Cocaine Highway'. Tijdens operatie Alpha Lima, een tweeweekse internationale operatie onder leiding van Europol, werden langs dezelfde route nog eens 11.000 kilo cocaïne en 8.500 kilo hasj onderschept. Hoofd van het European Serious and Organised Crime Centre bij Europol wijst op de dalende groothandelsprijs van cocaïne als bewijs dat de aanvoer naar Europa onverminderd doorgaat, ondanks strengere havencontroles (Europol, 2026b; Baquero et al., 2026; Timmermans & Tieleman, 2026).

Indien West-Afrika structureel en op grotere schaal wordt benut naast bestaande Zuid-Amerika-Europa-verbindingen, ontstaat een robuuster en meer gespreid aanvoersysteem. Een dergelijke spreiding kan de kwetsbaarheid voor verstoringen verminderen en de continuïteit van het aanbod vergroten. Hoewel directe causale verbanden niet eenduidig vast te stellen zijn, suggereren de interviews dat de ontwikkeling van alternatieve aanvoerlijnen, waaronder de West-Afrikaroute, onderdeel kan zijn van een bredere herconfiguratie van het transnationale cocaïnesysteem.

Zie voor een meer gedetailleerde en visuele uitwerking van internationale smokkelroutes vanuit Latijns-Amerika het rapport [Cocaïne: Een strategische blik op de dynamiek van de internationale drugsmarkt van het SKC](#).

3.2.3. Distributie en rol van Nederland

Nederland als transit- en distributiehuis

Nederland geldt binnen de transnationale cocaïnehandel als een belangrijke transit- en distributiehuis in Europa (Dirksen et al., 2021; Spapens & Mheen, 2022; Vermeulen et al., 2024; Van den Eeden et al., 2026). Deze positie hangt samen met de strategische infrastructurele ligging en de aanwezigheid van grootschalige logistieke knooppunten in Nederland en België, waarbij

illegale stromen meeliften op bestaande geld-, goederen- en passagiersstromen. Tegelijkertijd werd de doorvoer van cocaïne in studies uit de periode rond 2018–2019 als beperkt onderzocht beschouwd en aangeduid als een ‘blinde vlek’ binnen het kennisveld (Staring et al., 2019; Tops et al., 2018). Om meer inzicht te krijgen in dit transitkarakter en het functioneren van Nederland als drugsdistributiehubs, voerden o.a. Dirksen en collega’s (2021) een verkennend onderzoek uit naar de doorvoer van cocaïne via Nederland.

Vermeulen en collega’s (2018) definiëren doorvoer als een vorm van tussenhandel waarbij cocaïne na binnenkomst in Nederland wordt verplaatst naar andere landen. Leveranciers of brokers beschikken doorgaans over meerdere afnemers, variërend van tussenhandelaren tot dealers. In steden als Amsterdam en Rotterdam fungeren ontmoetingsplaatsen als knooppunten waar vraag en aanbod samenkomen en waar ook ruilhandel tussen verschillende drugs kan plaatsvinden (Vermeulen et al., 2018). Hoewel een deel van de geïmporteerde cocaïne via lokale netwerken op de binnenlandse markt wordt afgezet, is de Nederlandse consumentenmarkt te klein om de omvang van de ingevoerde en geproduceerde hoeveelheden te absorberen. Nederland wordt daarom primair beschouwd als doorvoer- en exportland (Spapens & Mheen, 2022).

Kenmerkend voor de doorvoer via Nederland is dat deze in belangrijke mate onderdeel vormt van polydrugshandel. Waar Nederland vooral monodrugstromen binnenkrijgt, verlaten regelmatig polydrugstromen het land (Dirksen et al., 2021). Bovendien kan cocaïne via Nederland worden doorgevoerd naar landen waar deze aanvankelijk is ingevoerd, een verschijnsel dat wordt getypeerd als ‘pingponghandel’. Hierbij worden partijen cocaïne bijvoorbeeld vanuit landen als Italië of Spanje naar Nederland vervoerd en vervolgens (al dan niet in kleinere partijen opgesplitst) weer teruggevoerd naar diezelfde landen of andere Europese afzetmarkten. Partijen worden daarmee als het ware via Nederland heen en weer verplaatst voordat zij de consumentenmarkt bereiken. De organisatie van deze distributie wordt gekarakteriseerd als een interdependent transnationaal netwerk van netwerken, waarbij actoren vaak slechts delen van de keten beheren en elkaar niet altijd hoeven te kennen (Dirksen et al., 2021). Politie-informatie laat zien dat logistieke flexibiliteit verder reikt dan Nederland en België alleen. Zo worden partijen cocaïne aangetroffen in Oost- en Noord-Europa die oorspronkelijk bestemd leken voor havens als Antwerpen of Rotterdam. Evenals bij het gebruik van niet voor de hand liggende verzend- en laadlanden, wordt vermoedelijk ook gebruikgemaakt van alternatieve bestemmingslanden om detectierisico’s te verkleinen (Vermeulen et al., 2024).

Exportkracht door netwerkprofessionaliteit en marktefficiëntie

De vraag waarom CSV’s in landen met een vergelijkbare handelstraditie en goed ontwikkelde infrastructuur als Nederland ervoor kiezen om verdovende middelen in aanzienlijke mate vanuit Nederland te betrekken, in plaats van deze zelf te produceren of rechtstreeks uit bronlanden te importeren, laat zich niet eenduidig beantwoorden. Spapens en Mheen (2022) wijzen erop dat er geen dwingende structurele redenen zijn waarom grootschalige import of productie per se in Nederland zou moeten plaatsvinden. Een plausibele verklaring ligt in de aanwezigheid van professionele netwerken die verschillende soorten drugs kunnen leveren tegen een relatief gunstige prijs-kwaliteitverhouding en met leveringszekerheid. Voor buitenlandse afnemers kan het daardoor efficiënter zijn om in Nederland in te kopen dan eigen productielijnen of smokkelroutes op te zetten. Nader onderzoek naar de organisatie van deze afzet- en distributienetwerken blijft echter noodzakelijk (Spapens & Mheen, 2022).

Synthese ketenfactoren

De besproken ketenfactoren wijzen gezamenlijk op een structurele versterking van de aanbodzijde van de internationale cocaïnemarkt. In de productiefase is sprake van een aanzienlijke volumetoename, mede door de sterke groei van de cocateelt en de concentratie van productie in Colombia, gecombineerd met technologische en organisatorische efficiëntiewinst in het productieproces. In de daaropvolgende schakels van de keten blijkt dat CSV’s in staat zijn

deze grotere volumes ook daadwerkelijk naar afzetmarkten te transporteren. Innovaties in smokkelmethoden, zoals chemische camouflage, logistieke schaalvergroting en de inzet van alternatieve routes en transitlanden, dragen bij aan een robuuster en flexibeler transportsysteem.

Tegelijkertijd vervult Nederland binnen Europa een belangrijke rol als logistieke hub waar ingevoerde partijen worden verdeeld en verder gedistribueerd naar andere Europese markten. De aanwezigheid van professionele en internationaal verbonden distributienetwerken maakt het mogelijk om grote volumes cocaïne efficiënt te verplaatsen en af te zetten. In onderlinge samenhang suggereren deze ontwikkelingen dat de productieketen van cocaïne de afgelopen jaren niet alleen is uitgebreid, maar ook efficiënter en veerkrachtiger is geworden. Wanneer een groter en stabiel aanbod de Europese groothandelsmarkt bereikt, kan dit neerwaartse druk uitoefenen op de groothandelsprijs. Hoewel de prijsontwikkeling uiteindelijk het resultaat is van een samenspel van meerdere markt-, keten- en contextfactoren, wijzen de hier beschreven ketenontwikkelingen op een belangrijke bijdrage van aanbodverruiming aan de recente prijsdynamiek.

3.3. Marktfactoren

Wanneer cocaïne eenmaal de Europese markt heeft bereikt, wordt de verdere prijsvorming beïnvloed door verschillende marktfactoren. Deze factoren hebben onder meer betrekking op de omvang van het aanbod, de ontwikkeling van de gebruikersmarkt, de mate van concurrentie tussen CSV's en verschillen in 'productkwaliteit'.

3.3.1. Aanbod

Mondiale productiegroei en toenemende beschikbaarheid

Zoals beschreven in de paragraaf over de productie van cocaïne, is al geruime tijd sprake van een toenemende beschikbaarheid van cocaïne op de Europese drugsmarkt (EUDA, 2025a). Bij de interpretatie van productiegegevens is het belangrijk om onderscheid te maken tussen cocaïneproductie en het daadwerkelijke aanbod op de markt, gezien deze niet één-op-één aan elkaar gelijk zijn. Aanbod wordt daarin mede bepaald door factoren als inbeslagnames, versnijding en logistieke verliezen (Politie, 2021). Respondenten benadrukken daarbij dat internationale handhavingsinspanningen en samenwerking met bron- en transitlanden kunnen van invloed zijn op de hoeveelheid cocaïne die uiteindelijk de Europese markt bereikt.

Na een periode van relatieve daling in de wereldwijde cocaïneproductie tussen 2000 en 2013, is sindsdien sprake van een sterke en aanhoudende groei (Vermeulen et al., 2018). In het *World Drug Report 2025* wordt benadrukt dat de wereldwijde cocaïneproductie opnieuw recordhoogtes heeft bereikt, waarbij ook in 2023 wederom een piek is gerealiseerd (UNODC, 2025b). Deze groei hangt samen met zowel de uitbreiding van cocateelt als met verbeterde productietechnieken, waardoor de productiecapaciteit verder is toegenomen (Moeller et al., 2026; OCCRP, 2025).

Binnen de cocaïneketen wordt deze volumetoename bovendien gefaciliteerd door efficiëntere smokkel- en distributiestructuren. CSV's passen hun logistieke strategieën voortdurend aan om transportstromen te optimaliseren en detectie te vermijden (EUDA, 2025b). Innovaties zoals chemische camouflage, alternatieve transportroutes en logistieke diversificatie vergroten de kans dat grotere partijen cocaïne Europa daadwerkelijk bereiken. Tegelijkertijd investeren Nederlandse handhavingsdiensten in internationale informatie-uitwisseling en samenwerking met bron- en transitlanden. Deze inzet is gericht op het vroegtijdig verstoren van smokkelstromen en het vergroten van inbeslagnames in Latijns-Amerika, nog voordat deze Europa bereiken. De mate waarin dergelijke interventies structureel doorwerken in Europese prijsontwikkelingen is echter moeilijk vast te stellen, mede doordat criminele netwerken zich voortdurend lijken aan te passen aan veranderende handhavingsdruk en smokkelroutes.

Doorwerking naar Europa en implicaties voor prijsvorming

Mondiale ontwikkelingen in productie en handel kunnen nationale drugsmarkten relatief snel beïnvloeden, ook bij gevestigde markten zoals die voor cocaïne (Caulkins et al., 2015). Hoewel illegale drugsmarkten niet volledig functioneren volgens klassieke economische wetmatigheden (OCCRP, 2025), lijkt een structurele verruiming van het aanbod samen te hangen met neerwaartse druk op groothandelsprijzen. Daarnaast kan een ruim aanbod invloed hebben op de productkwaliteit; de noodzaak tot versnijding zou afnemen wanneer beschikbaarheid en volumes hoog zijn (Vermeulen et al., 2018; OCCRP, 2025).

Gezamenlijk wijzen deze ontwikkelingen op een structurele verruiming van het mondiale aanbod, die via keten- en handelsstructuren doorwerkt in de Europese markt. Tegen deze achtergrond kan de recente daling van de groothandelsprijs worden begrepen als een mogelijke manifestatie van bredere, aanbod gedreven dynamiek binnen het systeem, waarbij toegenomen productiecapaciteit en -efficiëntie leiden tot druk op prijsniveaus in latere schakels van de keten.

3.3.2. Gebruikersmarkt

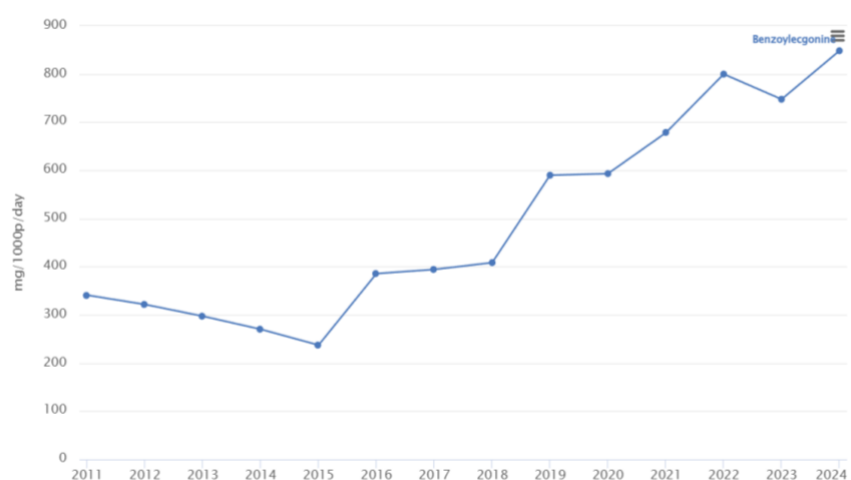
Cocaïnegebruik in Europa: spreiding en langjarige trends

Na cannabis, is cocaïne de meest gebruikte illegale drug in Europa, waarbij het gebruik sterk verschilt tussen landen en stedelijke regio's (EUDA, 2025c). Het Trimbos-instituut (z.d.) onderscheidt verschillende gebruiksccontexten, waaronder recreatief gebruik in uitgaansgelegenheden, functioneel gebruik in werk gerelateerde contexten en gebruik als coping strategie bij psychische problematiek. Deze differentiatie wijst op een gebruikersmarkt waarin cocaïne in uiteenlopende sociale domeinen is ingebed.

Afvalwateranalyses laten zien dat het cocaïnegebruik structureel hoger ligt in West- en Zuid-Europese steden, met name in België, Nederland en Spanje. Hierbij dient te worden opgemerkt dat rioolwateranalyses vooral inzicht geven in totale consumptie binnen een specifiek stedelijk gebied, maar geen onderscheid maken tussen bijvoorbeeld het aantal gebruikers en de intensiteit van gebruik, noch een volledig beeld bieden van gebruik buiten de onderzochte locaties (Trimbos-instituut, 2026a). In Oost-Europese steden zijn de gemeten waarden lager, al wijzen recente data ook daar op een stijgende tendens. De concentraties benzoylecgonine, het belangrijkste stofwisselingsproduct van cocaïne, duiden erop dat gebruiksniveaus met de hoogste waarden in Europese steden vergelijkbaar zijn met die in steden buiten de Europese Unie, waaronder Chili, Canada, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland (EUDA & SCORE, 2025).

Figuur 16 brengt de geaggregeerde ontwikkeling van cocaineresiduen in het afvalwater van zeven Europese steden over de periode 2011–2024 in beeld.

Het *Figuur* laat zien dat het gebruik tussen 2011 en 2015 in de meeste steden relatief stabiel bleef, waarna vanaf 2016 sprake is van een duidelijke en aanhoudende stijging. In 2024 liggen de gemeten concentraties substantieel hoger dan in eerdere jaren, wat wijst op een structurele toename van cocaïnegebruik op stedelijk niveau (EUDA & SCORE, 2025).

Figuur 16. Trends in gemiddelde dagelijkse hoeveelheden benzoylecgonine in mg per 1000 inwoners in Antwerpen Zuid, Zagreb, Milaan, Eindhoven, Utrecht, Castellón en Santiago (EUDA & SCORE, 2025).

Weekendpieken in cocaïnegebruik wijzen op een recreatief gebruikspatroon

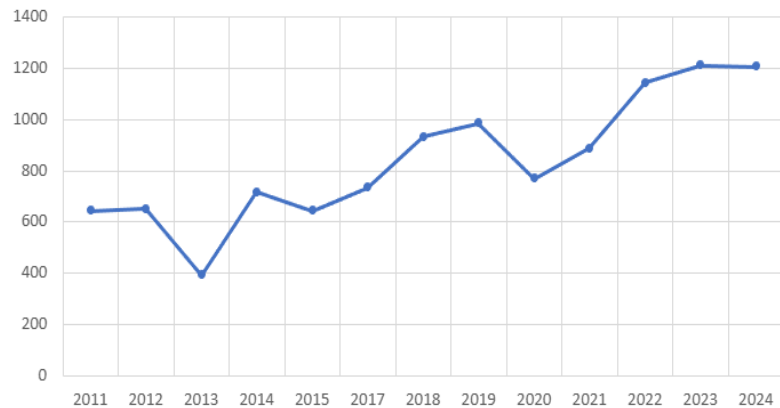
Naast langjarige trends geven afvalwateranalyses inzicht in temporele patronen van cocaïnegebruik. In meer dan driekwart van de door EUDA & SCORE (2025) onderzochte Europese steden worden tijdens het weekend (vrijdag tot en met maandag) hogere concentraties benzoyllecgonine gemeten dan op doordeweekse dagen. Dit patroon wijst op een sterke samenhang tussen cocaïnegebruik en recreatieve of sociale activiteiten. Een vergelijkbaar weekendpatroon wordt waargenomen bij middelen als MDMA en ketamine, terwijl het gebruik van amfetamine, cannabis en methamfetamine gelijkmatiger over de week is verdeeld (EUDA & SCORE, 2025). Nationale studies laten zien dat dit patroon niet overal even sterk is. Zo blijkt uit Nederlands rioolwateronderzoek dat het weekendpatroon vooral duidelijk is voor MDMA, terwijl de gebruiksverschillen tussen weekdays voor cocaïne beperkter zijn (RIVM, 2024; Van Wamel et al., 2025).

Stedelijke concentratie en stabilisatie op de Nederlandse gebruikersmarkt

Ook in Nederland behoort cocaïne, na cannabis en ecstasy, tot de meest gebruikte illegale middelen (Trimbos-instituut, z.d.). Het gebruik komt relatief vaker voor onder mannen en concentreert zich met name in de leeftijdsgroep van 18 tot 29 jaar (Trimbos-instituut, 2026b). Afvalwaterdata laten zien dat het gebruik in Nederlandse steden zoals Amsterdam, Eindhoven en Utrecht in 2024 grotendeels stabiel bleef ten opzichte van 2023. Deze stabilisatie volgt echter op

een langdurige stijging in het voorafgaande decennium (Trimbos-instituut, 2025b).

Figuur 17 laat zien dat de gemeten concentraties over de periode 2011–2024 bijna zijn verdubbeld, hetgeen wijst op een substantiële toename van het cocaïnegebruik in de hoofdstad op de langere termijn (Moeller et al., 2026).

Figuur 17. Gemiddeld dagelijks cocaïnegebruik in mg in Amsterdam (Moeller et al., 2026).

Analytische duiding in relatie tot marktontwikkelingen

Gezamenlijk schetsen deze gegevens het beeld van een gebruikersmarkt waarin cocaïnegebruik in grote delen van Europa (waaronder Nederland) over een langere periode is toegenomen en zich manifesteert binnen uiteenlopende sociale contexten. Deze ontwikkeling, in combinatie met recente tekenen van stabilisatie in sommige stedelijke gebieden, duidt op een gebruikersmarkt die omvangrijk is en mogelijk tekenen van verzadiging vertoont. Dit patroon biedt een belangrijk analytisch aanknopingspunt voor het duiden van de dalende groothandelsprijs: bij een aanhoudend hoog gebruiksniveau ligt het minder voor de hand dat prijsdalingen primair worden gedreven door een afnemende vraag, waardoor de aandacht verschuift naar ontwikkelingen in productie, aanbodvolumes en distributiestrategieën binnen de cocaïneketen.

3.3.3. Concurrentie

Toegenomen concurrentie en marktfragmentatie

In 2021a concludeerde Europol in het *Cocaine Insights Report* dat de Europese cocaïnehandel in toenemende mate wordt gekenmerkt door geweld, diversiteit en intensievere concurrentie. Volgens het rapport heeft de fragmentatie van het criminele landschap in producerende landen Europese netwerken in staat gesteld om cocaïne rechtstreeks bij bronlanden te betrekken, waarbij traditionele tussenhandelaren deels zijn omzeild.

Deze verschuiving heeft geleid tot een toename van het aantal marktdeelnemers op groothandelsniveau en daarmee tot verscherpte concurrentie. De voorheen dominante machtsposities op de Europese groothandelsmarkt worden hierdoor uitgedaagd door nieuwe, vaak internationaal opererende netwerken. Als gevolg hiervan is het aanbod op de Europese markt verder toegenomen, wat niet alleen de beschikbaarheid vergroot, maar ook spanningen en geweldsdynamieken binnen het criminele milieu heeft versterkt. In het bijzonder wordt beschreven dat criminele netwerken uit de Westelijke Balkan directe contacten gelegd met producenten in Latijns-Amerika en daarmee een prominente positie verworven in de groothandelslevering van cocaïne in Europa (Europol, 2021b).

Interne spanningen drijven geweld op de cocaïnemarkt

De toegenomen efficiëntie en beschikbaarheid impliceren echter niet alleen een markttuitbreiding, maar ook een verscherping van de onderlinge machtsverhoudingen. Recente bronnen bevestigen dat de concurrentie op de cocaïnemarkt, zowel op groothandels- als detailhandelsniveau, nog steeds een belangrijke drijvende kracht is achter drugsgerelateerde criminaliteit, waaronder bendegeweld en liquidaties in verschillende Europese landen (EUDA, 2025c). In Nederland speelt een groot deel van de moord- en doodslagzaken binnen het criminele milieu zich af binnen het domein van de georganiseerde drugscriminaliteit, waarbij een aanzienlijk deel samenhangt met belangen op de cocaïnemarkt (Boerman, Stoffers & Tadic., 2024). De hoge financiële opbrengsten en strategische posities die met deze markt gemoeid zijn, zijn daarvan de oorzaak (Boerman et al., 2017; Van Gestel & Verhoeven, 2017; Vermeulen et al., 2024).

Opvallend is dat het geweld niet uitsluitend gericht is op externe concurrenten. Uit het Fenomeenbeeld geweld (2024) blijkt het risico om slachtoffer te worden van dodelijk geweld vaker voortkomt uit interne spanningen binnen het eigen crimineelnetwerk, dan uit dan uit het concurrerende kamp in het criminele milieu. Dit wijkt af van het dominante publieke beeld waarin liquidaties primair worden gezien als het uitschakelen van externe tegenstanders. Uit de interviews komt naar voren dat respondenten concurrentie op groothandelsniveau niet als primaire verklaring zien voor de recente daling van de groothandelsprijs. Er wordt beschreven dat vaak aan polydrugshandel gedaan wordt en criminelen in de handel gaan zitten die het meest gunstig is op dat moment (Boerman et al., 2024).

Beperkte signalen voor prijsdaling van cocaïne door prijsoorlogen

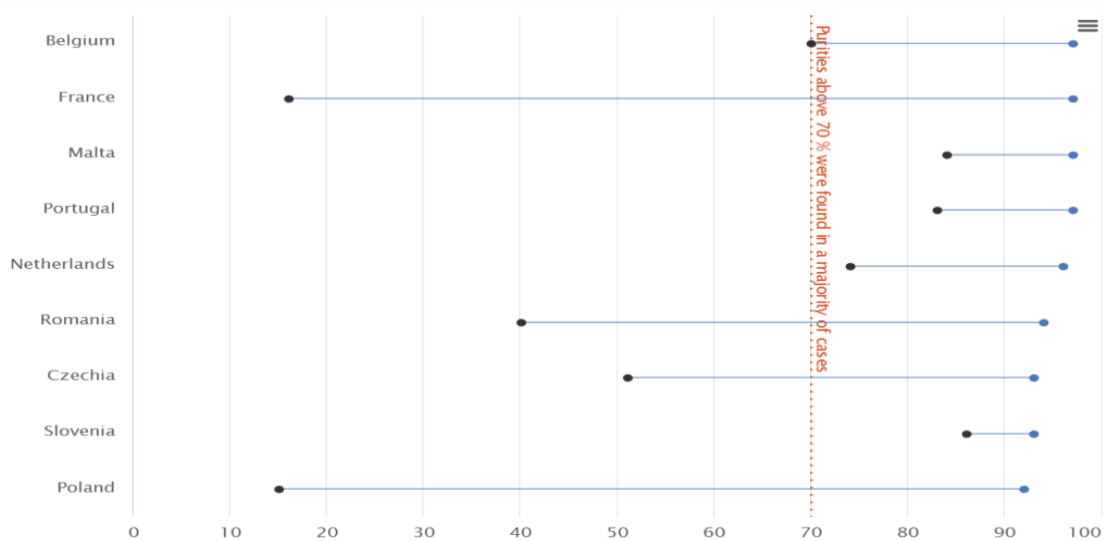
In relatie tot de dalende groothandelsprijs van cocaïne wordt in het Fenomeenbeeld drugs (2024) beschreven, dat in 2022 en 2023 sprake was van een daling van de groothandelsprijzen van cocaïne. Een belangrijke verklaring hiervoor wordt in het rapport geweten aan het structureel hoge aanbod. Ondanks omvangrijke inbeslagnames in 2022 in onder meer Nederland, België en Duitsland zijn de kiloprijzen toen gedaald. Daarnaast werd benoemd dat sommige aanbieders in dat jaar lagere prijzen hanteerden om hun marktpositie te versterken of te behouden. In reactie daarop zouden andere netwerken ervoor gekozen hebben partijen tijdelijk op te slaan in afwachting van gunstigere prijsontwikkelingen (Vermeulen et al., 2024). Hoewel in 2024 een tijdelijke prijsstijging werd gesignaleerd, gevolgd door een nieuwe daling in 2025, zijn er momenteel geen sterke aanwijzingen dat intensieve prijsconcurrentie tussen netwerken structureel de dominante factor is achter de prijsontwikkeling. Ook vanuit de interviews komt een beeld naar voren van een markt waarin overaanbod en strategische positionering zwaarder wegen dan directe prijsoorlogen.

Een andere vorm van concurrentie betreft die tussen verschillende drugs als substituten. Daarbij geeft een respondent van het Trimbos-instituut, zoals eerder beschreven, aan dat cocaïne zich onderscheidt door een combinatie van specifieke effecten, bekendheid en sociale acceptatie, waardoor alternatieve middelen voor veel gebruikers geen volwaardige vervanging vormen.

3.3.4. Zuiverheid

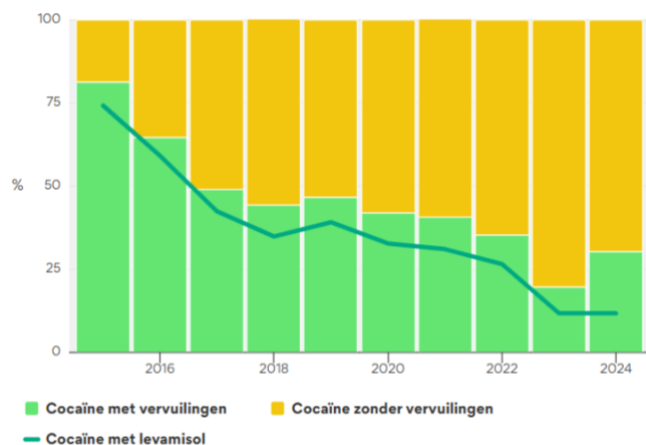
De zuiverheid van cocaïne vormt een belangrijke indicator voor veranderingen in de cocaïnemarkt. Op Europees niveau is over de afgelopen tien jaar een duidelijke stijgende trend in de zuiverheid van cocaïne op consumentenniveau zichtbaar. Deze toename heeft zich voorgedaan terwijl de straatprijs van cocaïne in dezelfde periode relatief stabiel bleef, wat wijst op een structurele verbetering van de kwaliteit van het aanbod (EUDA, 2025a).

Een analyse van inbeslagnames laat zien dat cocaïne Europa vaak in relatief zuivere vorm bereikt. Dit wijst erop dat eventuele versnijding doorgaans verderop in de distributieketen plaatsvindt, bijvoorbeeld op regionaal of lokaal niveau. *Figuur 18* laat zien dat de zuiverheid van onderschepte cocaïne in verschillende Europese landen relatief hoog ligt, wat bevestigt dat de importkwaliteit doorgaans aanzienlijk is (EMCDDA & Europol, 2022).

Figuur 18. Zuiverheid van onderschepte cocaïne per land tussen 2018-2020 (EMCDDA & Europol, 2022). Bevindingen van wetshandhavings instanties wijzen daarbij op een toenemende professionalisering van cocaïne productie en -bewerking binnen Europa, waaronder Nederland. Ontmantelde cocaïne productie-faciliteiten blijken vaak technisch geavanceerd en in staat om cocaïne van zeer hoge zuiverheid te produceren. Hierbij wordt gebruikgemaakt van apparatuur en productiemethoden die zijn gebaseerd op Colombiaanse modellen, waarbij sommige faciliteiten zelfs volgens hogere technische specificaties zijn ingericht dan in de bronlanden gebruikelijk is (EMCDDA & Europol, 2019; INCB, 2018).

Voor Nederland bevestigen gegevens uit de Nationale Drug Monitor dat het cocaïnegehalte in bij testlocaties ingeleverde monsters structureel hoog is, ondanks een lichte daling in de meest recente jaren, zie *Figuur 19*. Het aandeel cocaïne monsters met levamisol neemt over de jaren duidelijk af. Waar in 2014 nog bijna driekwart van de cocaïne monsters levamisol bevatte, gold dit in 2022 nog voor ongeveer een kwart van de monsters (Trimbos-instituut, 2025c).

Figuur 19. Samenstelling van geanalyseerde cocaïne-monsters (Trimbos., 2025c).

Synthese marktfactoren

De besproken marktfactoren wijzen gezamenlijk op een cocaïnemarkt waarin het aanbod de afgelopen jaren sterker is toegenomen dan de vraag. Mondiale productiegroei en efficiëntere distributiestructuren hebben geleid tot een grotere beschikbaarheid van cocaïne op de Europese markt. Tegelijkertijd laat de gebruikersmarkt weliswaar een langjarige groei zien, maar zijn in sommige stedelijke gebieden ook tekenen van stabilisatie zichtbaar. Dit suggereert dat de vraag naar cocaïne weliswaar omvangrijk blijft, maar niet noodzakelijk in hetzelfde tempo groeit als het beschikbare aanbod. In een dergelijke marktsituatie kan een structureel ruim aanbod leiden tot prijsdruk op groothandelniveau.

Concurrentie tussen CSV's speelt daarbij eveneens een rol, maar lijkt volgens zowel literatuur als interviews niet de dominante verklaring voor de recente prijsontwikkeling. Wel kan concurrentiedruk bijdragen aan strategische prijszetting en marktpositionering. De hoge zuiverheid van cocaïne wijst daarnaast op een markt waarin de beschikbaarheid van het product groot blijft en waarin aanbieders minder afhankelijk lijken te zijn van sterke versnijding om winstmarges te behouden. In onderlinge samenhang schetsen deze ontwikkelingen het beeld van functionerende illegale markt waarin een structurele verruiming van het aanbod een belangrijke verklaring vormt voor de recente daling van de groothandelsprijs van cocaïne.

3.4. Overkoepelende analyse: samenhang tussen context-, keten- en marktfactoren

De voorgaande paragrafen hebben verschillende context-, keten- en marktfactoren geïdentificeerd die kunnen bijdragen aan de recente daling van de groothandelsprijs van cocaïne. Deze factoren opereren op verschillende niveaus van het systeem, variërend van mondiale productieontwikkelingen en logistieke structuren tot marktdynamiek op Europees niveau. Hoewel deze factoren afzonderlijk zijn besproken, staan zij in de praktijk niet los van elkaar. Ontwikkelingen in productie, distributie, marktstructuur en gebruik beïnvloeden elkaar wederzijds en vormen samen een complex systeem waarin veranderingen in één schakel doorwerken in andere delen van de keten. De prijsontwikkeling moet daarom niet worden begrepen als het resultaat van één afzonderlijke oorzaak, maar als een uitkomst van de interactie tussen meerdere ontwikkelingen binnen dit bredere systeem.

Figuur 20. Samenhang tussen verschillende factoren van invloed op de groothandelsprijs van cocaïne.

Deze benadering sluit aan bij de kritiek van Dr. Gutierrez, die stelt dat prijsontwikkelingen in illegale markten niet afdoende verklaard kunnen worden vanuit een klassieke vraag-en-aanbodlogica alleen. In plaats daarvan benadrukt hij het belang van onderliggende factoren zoals onzekerheid, machtsverhoudingen en onderlinge afhankelijkheden (Gutierrez, 2023). Dit onderstreept dat ook in de cocaïnemarkt prijsvorming het resultaat is van bredere, samenhangende processen, en niet uitsluitend van marktmechanismen op zichzelf.

Structurele verruiming van het aanbod

Een centrale bevinding uit zowel de literatuur als de interviews is dat sprake is van een structurele verruiming van het cocaïneaanbod (UNODC, 2025b). Zoals eerder beschreven, hangt deze ontwikkeling samen met een combinatie van factoren, waaronder groeiende productievolumes, efficiëntere smokkel- en distributiestructuren en de rol van Europa – en in het bijzonder Nederland – als belangrijke doorvoer hub. Deze factoren grijpen op elkaar in en versterken elkaar wederzijds binnen de verschillende schakels van de keten.

Als gevolg hiervan blijven grote hoeveelheden cocaïne relatief consistent beschikbaar op de Europese markt, wat de kans vergroot dat overschotten kunnen ontstaan op groothandelsniveau. Dit structurele overaanbod lijkt een neerwaartse druk op prijzen te creëren. De recente prijsdaling kan daarmee niet worden herleid tot één specifieke ontwikkeling, maar moet worden begrepen als het resultaat van deze samenhangende, aanbod gedreven dynamiek binnen het bredere systeem.

Marktdynamiek en concurrentie

Naast ontwikkelingen in productie en distributie speelt ook de structuur van de Europese cocaïnemarkt een rol in de prijsvorming. Literatuur wijst op een toenemende fragmentatie van de cocaïnehandel, waarbij meer criminele netwerken direct betrokken zijn bij internationale handelsstromen. In sommige gevallen hebben Europese netwerken directe relaties opgebouwd met producenten in Latijns-Amerika, waardoor traditionele tussenlagen deels zijn omzeild (Europol, 2021a). Deze ontwikkeling kan leiden tot een toename van het aantal aanbieders op groothandelsniveau en daarmee tot een meer competitieve marktstructuur.

Hoewel concurrentie in theorie tot prijsdruk kan leiden, wordt dit door respondenten niet als de voornaamste verklaring voor de recente prijsdaling gezien. Zo blijkt ook uit het Fenomeenbeeld drugs dat dalingen in groothandelsprijzen in eerdere jaren voornamelijk samenhangen met een structureel hoog aanbod (Vermeulen et al., 2024). Respondenten benadrukken bovendien dat CSV's flexibel opereren en hun activiteiten voortdurend aanpassen aan veranderende marktomstandigheden. Deze flexibiliteit uit zich onder meer in polydrugshandel, waarbij wordt geschakeld tussen verschillende middelen en afzetmarkten afhankelijk van winstgevendheid. Tegen deze achtergrond lijkt de prijsdaling in de cocaïnemarkt eerder het gevolg van overaanbod dan van intensieve concurrentie of prijsoorlogen tussen CSV's.

Vraagzijde en stabilisatie van de gebruikersmarkt

De vraagzijde van de markt vormt een aanvullende factor in het verklaren van prijsontwikkelingen. Data over cocaïnegebruik in Europa laten zien dat het gebruik over een langere periode is toegenomen, met name in West- en Zuid-Europese steden (EUDA & SCORE, 2025). Afvalwateranalyses wijzen erop dat cocaïne inmiddels stevig is ingebed in verschillende sociale gebruikscontexten, variërend van recreatief gebruik in het nachtleven tot gebruik in werk gerelateerde of sociale settings (Trimbos-instituut., z.d.).

Tegelijkertijd laten recente gegevens in sommige steden tekenen van stabilisatie zien. In Nederland wijzen afvalwaterdata er bijvoorbeeld op dat het gebruik in verschillende steden de afgelopen jaren relatief stabiel is gebleven na een periode van sterke groei. Dit kan erop duiden dat de gebruikersmarkt in bepaalde gebieden een zekere mate van verzadiging nadert (Moeller et al., 2026). In een dergelijke marktsituatie kan een discrepantie ontstaan tussen een sterk groeiend aanbod en een vraag die minder snel toeneemt. Wanneer het aanbod sneller groeit dan de vraag,

kan dit leiden tot prijsdruk, met name op groothandelsniveau waar grote partijen worden verhandeld.

Verklaring voor de recente prijsdaling

De recente daling van de groothandelsprijs van cocaïne kan op basis van deze analyse worden begrepen als de volgende samenloop van context-, keten- en marktfactoren: Internationale productiegroei heeft geleid tot een structurele verruiming van het aanbod, terwijl efficiëntere smokkel- en distributiestructuren ervoor zorgen dat deze volumes ook daadwerkelijk Europese markten bereiken. Tegelijkertijd blijft de vraag naar cocaïne groot, maar vertonen sommige gebruikersmarkten tekenen van stabilisatie, waardoor de groei van de vraag minder sterk is dan de groei van het aanbod.

Hoewel concurrentie tussen CSV's een rol speelt in de marktstructuur, wijzen zowel literatuur als interviewinzichten erop dat deze factor waarschijnlijk niet de belangrijkste verklaring vormt voor de recente prijsontwikkeling. In plaats daarvan lijkt de prijsdaling vooral samen te hangen met een situatie waarin het aanbod structureel ruim is en waarin netwerken hun strategieën aanpassen aan veranderende marktomstandigheden. De groothandelsprijs van cocaïne kan daarmee worden gezien als een indicator van bredere systeemdynamiek binnen de internationale cocaïnehandel, waarin productie, logistiek, marktstructuur en gebruikspatronen elkaar voortdurend beïnvloeden.

4. Mogelijke effecten van dalende groothandelsprijzen van cocaïne

Het identificeren van effecten van prijsontwikkelingen in illegale drugsmarkten is complex. Drugsmarkten worden, zoals naar voren is gekomen in het voorgaande hoofdstuk, beïnvloed door een groot aantal factoren. Veranderingen in prijzen kunnen daarom zelden direct worden toegeschreven aan één specifieke oorzaak of ontwikkeling. Bovendien ontwikkelen effecten van prijsveranderingen zich vaak geleidelijk en kunnen deze zich op verschillende momenten manifesteren in verschillende delen van de keten. Tegen deze achtergrond wordt in dit hoofdstuk voorzichtig omgegaan met het leggen van directe causale verbanden tussen prijsdalingen en veranderingen in criminaliteit, marktstructuren of maatschappelijke impact. Verschillende mogelijke effecten en onderliggende mechanismen worden verkend, waarbij - waar mogelijk - aannemelijke verklaringen voor waargenomen prijsontwikkelingen worden besproken.

Dalende winstmarges kunnen leiden tot verschuivingen naar andere drugsmarkten

Een direct economisch effect van een dalende groothandelsprijs in verschillende Europese landen is een afname van de winstmarges voor partijen die actief zijn op het niveau van internationale handel en groothandelsdistributie. Sommige drugshandelaren achten het daardoor niet langer rendabel om in deze groothandel actief te blijven (OCCRP, 2025). Volgens respondenten zou het met name voor kleinere spelers minder aantrekkelijk kunnen worden om actief te blijven in de cocaïnemarkt, omdat de risico's van internationale smokkel en grootschalige handel relatief hoog blijven terwijl de financiële opbrengsten afnemen. In interviews wordt beschreven dat kleinere spelers hierdoor mogelijk uit de markt worden gedrukt.

Tegelijkertijd wordt zowel in de literatuur als in interviews benadrukt dat veel CSV's niet uitsluitend actief zijn in de handel van één type drug, maar opereren binnen bredere vormen van polydrugshandel, zowel op groothandelsniveau als op detailhandelsniveau (Vermeulen et al., 2024; Politie., 2022). Wanneer de winstmarges van cocaïne dalen, kan het voor dergelijke netwerken economisch rationeel zijn om hun activiteiten gedeeltelijk te verplaatsen naar andere drugsmarkten waar de marges op dat moment gunstiger zijn. In dit verband wijst een recent artikel in *NRC* erop dat de winstmarges in de cannabishandel onder bepaalde omstandigheden vergelijkbaar kunnen zijn met die binnen de cocaïnehandel (Meeus, 2026). Tegen deze achtergrond kan het feit dat de risico's en strafdreigingen rond cannabis doorgaans lager zijn dan

bij cocaïnehandel zwaarder gaan meewegen in de afwegingen van criminelen. Waar cocaïnehandel voorheen vaak hogere opbrengsten genereerde die de grotere risico's compenseerden, kan de recente daling in winstmarges ertoe leiden dat cannabis voor sommige actoren een relatief aantrekkelijker alternatief wordt. Respondenten beschrijven deze afweging expliciet in termen van investeringslogica: hoewel de absolute opbrengst van een partij cocaïne hoger kan zijn dan die van een vergelijkbare hoeveelheid cannabis, kan de verhouding tussen investering, risico en opbrengst in bepaalde gevallen vergelijkbaar zijn.

Daarnaast is het opvallend dat de douane in hetzelfde jaar waarin de cocaïnevangsten in Nederland zijn afgenomen, juist een sterke toename in cannabisvangsten rapporteert. In 2025 werd met ongeveer 60.000 kilogram cannabis namelijk vier keer zoveel cannabis onderschept als in 2024 (Douane, 2025).

Dalende groothandelsprijzen creëren nieuwe marges in de tussenhandel

Naast mogelijke verschuivingen naar andere drugsmarkten op groothandelsniveau, wijzen respondenten op een ander potentieel effect van dalende groothandelsprijzen. Hoewel een lagere groothandelsprijs de winstmarge voor sommige actoren kan verminderen, creëert deze ontwikkeling tegelijkertijd nieuwe kansen voor andere schakels in de keten. Wanneer de groothandelsprijs daalt terwijl de straatprijs relatief stabiel blijft, kan de marge voor tussenhandelaren en straatdealers juist toenemen.

In Nederland ligt de straatprijs van cocaïne, zoals eerder beschreven, al geruime tijd rond de 50 euro per gram. Wanneer de prijs op groothandelsniveau daalt zonder dat deze daling wordt doorgegeven aan de consumentenmarkt, ontstaat meer ruimte voor winst binnen de tussenliggende distributieschakels. Volgens verschillende respondenten kan dit ertoe leiden dat bepaalde criminelen juist meer interesse krijgen in het opereren op het niveau van lokale distributie of detailhandel.

Dit mechanisme illustreert dat prijsdalingen verschillende effecten kunnen hebben binnen verschillende delen van de distributieketen. Terwijl sommige criminelen op groothandelsniveau te maken krijgen met kleinere marges, kunnen de schakels verder in de keten juist profiteren van het prijsverschil tussen groothandels- en retailniveau.

Dalende groothandelsprijzen kunnen strategische opslag van cocaïne stimuleren

Volgens berichtgeving van het Organized Crime and Corruption Reporting Project (2025), gebaseerd op interviews met functionarissen van wetshandhavingsinstanties en drugsdeskundigen in Europa en Latijns-Amerika, proberen CSV's als gevolg van de sterk gedaalde groothandelsprijs van cocaïne en het grote aanbod, hun handelswaar tijdelijk te begraven of in ondergrondse bunkers op te slaan. Door cocaïne gedurende een periode buiten de markt te houden, proberen zij het aanbod te beperken en daarmee de prijs op te drijven.

Deze strategie is echter niet zonder risico. Opgeslagen voorraden kunnen worden gestolen door rivaliserende groepen of in beslag worden genomen door opsporingsdiensten. Zo werd in december 2024 door de Spaanse politie een partij van ongeveer zeven ton begraven cocaïne aangetroffen (OCCRP, 2025). Daarnaast kan langdurige opslag ook gevolgen hebben voor de kwaliteit van het product. Spaans onderzoek naar inbeslaggenomen cocaïne hydrochloride laat zien dat de zuiverheid tijdens opslag kan afnemen, met name in de eerste twaalf maanden: gemiddeld 27,3% bij kamertemperatuur en 18,5% bij een temperatuur van ongeveer 4,5 graden Celsius (Cuesta et al., 2021) eerder onderzoek van Jones et al. (2008) toont daarentegen aan dat de zuiverheid van onvervalste cocaïne onder gecontroleerde omstandigheden gedurende het eerste jaar relatief stabiel blijft. Gezamenlijk wijzen deze bevindingen erop dat verschillen in zuiverheidsverloop samenhangen met opslagcondities en de mate van vervuiling van het product (Cuesta et al., 2021).

In de interviews wordt deze strategie bovendien in verband gebracht met de structuur van de groothandelsmarkt. Een respondent van de politie wijst erop dat het aantal aanbieders op dit niveau relatief beperkt is, waardoor prijsbeïnvloeding via opslag in theorie alleen effectief kan zijn

wanneer meerdere partijen hun gedrag op elkaar afstemmen. Indien slechts één actor besluit om aanbod tijdelijk uit de markt te halen, profiteert deze daar immers niet van. Dit suggereert dat, voor zover dergelijke opslagstrategieën daadwerkelijk plaatsvinden, vormen van impliciete of expliciete coördinatie tussen aanbieders een rol kunnen spelen.

Ruim aanbod en prijsdruk kunnen bijdragen aan een hogere zuiverheid van cocaïne

Een zichtbare ontwikkeling op de Europese cocaïnemarkt in de afgelopen decennia is de stijging van de zuiverheid van cocaïne. Een respondent van het Trimbos-instituut brengt deze ontwikkeling in verband met de ruime beschikbaarheid van het middel. Wanneer het aanbod groot is, kan de noodzaak voor aanbieders om het product sterk te versnijden afnemen. Volgens gegevens van de Nationale Drug Monitor (2025c) ligt het theoretisch maximaal haalbare cocaïnegehalte in cocaïnepoeder rond de 89%, aangezien cocaïne in zoutvorm wordt gebruikt. In het verleden werd cocaïne regelmatig versneden met stoffen zoals levamisol, een ontwormingsmiddel voor dieren dat aanzienlijke gezondheidsrisico's met zich kan meebrengen. De laatste jaren wordt deze stof echter minder frequent aangetroffen in cocaïnemonsters (Trimbos-instituut., 2025c).

In het interview met het Trimbos-instituut wordt beschreven dat een toenemende zuiverheid vanuit een *harm-reduction* perspectief soms voorzichtig als positief kan worden beschouwd, omdat gebruikers dan daadwerkelijk consumeren wat zij ook denken te consumeren. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat cocaïne, ongeacht de zuiverheid, een toxische stof blijft. Een hogere zuiverheid kan bovendien leiden tot sterkere fysiologische reacties bij gebruikers, waaronder een verhoogde hartslag en bloeddruk. Volgens de respondent komt het daarom voor dat gebruikers negatieve lichamelijke effecten ervaren en deze toeschrijven aan versnijding van het middel, terwijl deze juist het gevolg kunnen zijn van een hogere zuiverheid dan zij gewend zijn.

Een groeiende cocaïnemarkt kan samenhangen met meer geweld en criminaliteit

Cocaïne geldt momenteel als de illegale drug die de grootste groei doormaakt in Europa (SKC, 2025) en speelt een belangrijke rol in de problematiek rond geweld en corruptie die samenhangt met grootschalige cocaïnesmokkel (Europol, 2025). Daarnaast behoort Europa tegenwoordig, samen met Noord-Amerika, tot de belangrijkste afzetmarkten voor cocaïne wereldwijd (UNODC, 2023; 2024c). De omvang en groei van deze markt kunnen, naast veranderingen in marktstructuren, ook gevolgen hebben voor de aard en intensiteit van druggerelateerde criminaliteit. Volgens het Europees Drugsagentschap vormt concurrentie binnen de cocaïnemarkt een belangrijke drijvende kracht achter verschillende vormen van druggerelateerde criminaliteit, waaronder benedegeweld en liquidaties (EUDA, 2025c).

Onderzoek suggereert dat groei van drugsmarkten kan leiden tot meer geweld op systemisch niveau. Naarmate de waarde van markten toeneemt en meer actoren betrokken raken bij distributie en handel, kunnen conflicten ontstaan over bijvoorbeeld marktaandeel (Aziani, 2020). Bovendien leidt een grotere markt doorgaans tot een groter aantal transacties, wat de kans vergroot dat conflicten tussen betrokken partijen escaleren (Wallman et al., 2023). Tegelijkertijd benadrukken Moeller en collega's (2026) dat de relatie tussen drugsmarkten en geweld complex is en niet eenduidig kan worden verklaard. Handhavingsmaatregelen zoals arrestaties en inbeslagnames kunnen bijvoorbeeld instabiliteit binnen CSV's veroorzaken, waardoor nieuwe conflicten kunnen opblazen en op die wijze druggerelateerd geweld in stand gehouden blijft.

Lagere prijzen kunnen op termijn de drempel voor cocaïnegebruik verlagen

Wanneer de huidige lage groothandelsprijzen structureel blijven bestaan, bestaat de mogelijkheid dat deze ontwikkeling op termijn ook doorwerkt naar de consumentenmarkt. Onderzoek naar cocaïnegebruik in Nederland laat zien dat financiële factoren een rol kunnen spelen in gebruikspatronen. In een verkennende studie onder cocaïnegebruikers beschrijven Spronk en collega's (2020) dat regelmatige gebruikers doorgaans over voldoende financiële middelen moeten beschikken om hun gebruik te kunnen bekostigen. Wanneer cocaïnegebruik financieel

goed te dragen is en niet snel tot zichtbare financiële problemen leidt, kan mogelijk problematisch gebruik bovendien minder snel opvallen. In dezelfde studie wordt ook gesuggereerd dat gebruikers met een lager inkomen vaker kiezen voor goedkopere drugs, zoals amfetamine (speed), die vergelijkbare effecten kunnen bieden (Spronk et al., 2020).

Aanvullend onderzoek onder bijna 300 respondenten die in 2021 cocaïne hadden gebruikt, maar aangaven dit in het daaropvolgende jaar niet opnieuw te willen doen, laat zien dat prijs eveneens een rol kan spelen in gebruiksbeslissingen. In deze studie blijken de drie belangrijkste redenen om geen cocaïne meer te gebruiken: het ontbreken van een reden om te gebruiken, de hoge prijs van cocaïne en het gevoel dat cocaïnegebruik niet langer bij de levensstijl van de respondent past (Spronk et al., 2021). De bevinding dat de prijs van cocaïne een belangrijke overweging vormt in gebruiksbeslissingen suggereert dat prijsverlagingen op termijn invloed kunnen hebben op gebruikspatronen.

Het Europees Drugsagentschap wijst erop dat de huidige hoge beschikbaarheid van cocaïne reeds gepaard gaat met aanzienlijke maatschappelijke kosten door onder andere gevolgen voor de volksgezondheid (EUDA, 2025c). Cocaïnegebruik wordt in toenemende mate in verband gebracht met gezondheidsproblemen, verslavingsproblematiek en sterfgevallen door drugsgebruik. In Nederland wordt cocaïnegebruik in verband gebracht met ongeveer 19% van de geregistreerde drugsgerelateerde sterfgevallen, terwijl in sommige andere Europese landen nog hogere percentages worden gerapporteerd (Trimbos-instituut, 2025b).

Tegelijkertijd benadrukt een expert van het Trimbos-instituut dat er momenteel geen duidelijke aanwijzingen zijn dat de recente daling van de groothandelsprijs direct heeft geleid tot een toename van cocaïnegebruik. Op dit moment lijkt de prijsdaling zich vooral te manifesteren binnen de distributieketen, zonder dat deze ontwikkeling zichtbaar is op het niveau van gebruikers. Wel wordt benadrukt dat een blijvend hoge beschikbaarheid van cocaïne op langere termijn kan bijdragen aan toenemende gezondheids- en sociale schade.

5. Vroege signalen en relevante ontwikkelingen

5.1. Vroege signalen van structurele veranderingen binnen de cocaïnemarkt

Zoals in het voorgaande hoofdstuk is beschreven, kunnen dalingen in de groothandelsprijs van cocaïne uiteenlopende effecten op criminaliteit, marktstructuren en maatschappelijke impact voorzien. Dergelijke effecten manifesteren zich echter zelden abrupt of eenduidig. In plaats daarvan ontwikkelen zij zich doorgaans geleidelijk en op verschillende niveaus binnen het systeem. In dit hoofdstuk zullen vroege signalen die erop kunnen wijzen dat deze effecten zich (verder) beginnen te manifesteren in kaart gebracht worden. Deze signalen moeten niet worden geïnterpreteerd als directe causale indicatoren, maar als ontwikkelingen die, in onderlinge samenhang, zouden kunnen duiden op structurele veranderingen binnen de markt.

Figuur 21 geeft een overzicht van mogelijke effecten van de daling van de groothandelsprijs van cocaïne (zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk), de bijbehorende vroege signalen en de wijze waarop deze zich kunnen uiten binnen de domeinen criminaliteit, marktstructuren en maatschappelijke impact.

Domein	Mogelijke effecten van daling groothandelsprijs cocaïne	Mogelijke vroege signalen
Criminaliteit	Dalende groothandelsprijzen creëren nieuwe marges in de tussenhandel	Toenemende activiteit op lokaal distributieniveau
	Aanhoudende marktgroei, professionalisering en innovaties	Toename van conflicten tussen en binnen CSV's Toenemende verwevenheid met logistieke sectoren Toename van chemisch gecamoufleerde cocaïne -> Meer ontmantelde 'uitwaslabs' voor cocaïne-extractie
Marktstructuren	Dalende winstmarges kunnen leiden tot verschuiving naar andere drugsmarkten	Stijging van activiteiten in andere drugsmarkten (polydrugshandel)
	strategische opslag van cocaïne	Inbeslagnames van verborgen voorraden (bijv. begraven partijen) door opsporingsdiensten of rivaliserende CSV's
Maatschappelijke impact	Hogere zuiverheid van cocaïne	Afname van versnijdingsmiddelen (bijv. levamisol) Toename van gezondheidsincidenten
	Daling van de straatprijs van cocaïne	Groeiende gebruikersmarkt

Figuur 21. Overzicht van mogelijke effecten en bijbehorende vroege signalen

Veranderende criminaliteitspatronen als signalen van druk en aanpassing

Binnen het domein criminaliteit wijzen de in *Figuur 21* opgenomen signalen op veranderingen in de aard en organisatie van criminele activiteiten die kunnen duiden op bredere verschuivingen binnen de cocaïnemarkt. Een eerste relevant signaal betreft een toename van activiteiten op lokaal distributieniveau. Wanneer dergelijke activiteiten intensiveren, kan dit erop wijzen dat marges binnen de distributieketen verschuiven en dat bepaalde actoren hun positie binnen de keten herzien.

Daarnaast kunnen signalen zoals een toename van conflicten tussen en binnen CSV's worden geïnterpreteerd als indicaties van veranderende concurrentieverhoudingen. In de literatuur wordt beschreven dat groei of verandering van drugsmarkten gepaard kan gaan met toenemende concurrentie, wat zich in sommige gevallen vertaalt in geweld (EUDA, 2025c; Aziani, 2020; Wallman et al., 2023). Hoewel dergelijke signalen niet eenduidig te herleiden zijn tot prijsontwikkelingen, kunnen zij in samenhang wijzen op verschuivende machtsverhoudingen binnen de markt.

Een derde categorie signalen betreft de toenemende verwevenheid met logistieke sectoren en infrastructures, evenals de opkomst van chemisch gecamoufleerde cocaïne en het aantal ontmantelde 'uitwaslabs'. Deze ontwikkelingen kunnen worden gezien als indicaties van verdere professionalisering en technologische adaptatie binnen CSV's. Met name een toename van uitwaslabs kan erop wijzen dat grotere volumes cocaïne op alternatieve wijze de markt bereiken en dat bestaande smokkelmethoden worden aangepast.

Marktstructuren kunnen signalen van herpositionering en strategisch gedrag blootleggen

Binnen het domein marktstructuren brengen de signalen in *Figuur 21* overzichtelijk in beeld hoe actoren binnen de cocaïnemarkt reageren op veranderende economische verhoudingen. Een eerste belangrijk signaal betreft een toename van activiteiten in andere drugsmarkten, zoals de cannabismarkt. Zowel in de literatuur als in de interviews wordt benadrukt dat CSV's flexibel opereren en hun activiteiten kunnen verplaatsen wanneer economische omstandigheden veranderen (Vermeulen et al., 2024; Politie., 2022). Een dergelijke verschuiving kan worden geïnterpreteerd als een indicatie dat bestaande verdienmodellen onder druk staan en dat actoren alternatieve strategieën ontwikkelen.

Een tweede signaal betreft het aantreffen van verborgen voorraden cocaïne, bijvoorbeeld in de vorm van begraven partijen. Dergelijke vondsten kunnen erop wijzen dat CSV's proberen het aanbod tijdelijk te reguleren, bijvoorbeeld door partijen uit de markt te houden (OCCRP, 2025;

Vugts, 2025). Hoewel dit soort praktijken moeilijk systematisch te meten zijn, kunnen concrete inbeslagnames fungeren als zichtbare uitingen van onderliggende marktstrategieën.

In samenhang bezien suggereren deze signalen dat de cocaïnemarkt niet statisch is, maar continu wordt aangepast door actoren die reageren op veranderende omstandigheden. Het gaat hierbij niet alleen om verplaatsing tussen markten, maar ook om strategisch gedrag binnen de bestaande marktstructuur.

Maatschappelijke impact van marktontwikkelingen op de cocaïnemarkt

Binnen het domein maatschappelijke impact richten de signalen zich met name op veranderingen in producteigenschappen en mogelijke verschuivingen in gebruikspatronen. Een eerste signaal betreft de afname van versnijdingsmiddelen, zoals levamisol, die samenhangt met een hogere zuiverheid van cocaïne (Trimbos-instituut., 2025c). Deze ontwikkeling kan worden geïnterpreteerd als een indicatie van een ruim en stabiel aanbod, waarbij de noodzaak tot versnijding afneemt.

Daarnaast kunnen signalen zoals een toename van gezondheidsincidenten of het rapporteren van sterkere fysiologische effecten wijzen op veranderingen in de feitelijke blootstelling van gebruikers. Een respondent beschrijft dat gebruikers dergelijke effecten soms toeschrijven aan versnijding, terwijl deze juist het gevolg kunnen zijn van een hogere zuiverheid dan zij gewend zijn. In die zin kunnen veranderingen in gebruikerservaringen worden gezien als indirecte indicatoren van onderliggende marktontwikkelingen.

Tot slot kan een groei van de gebruikersmarkt worden beschouwd als een potentieel signaal dat cocaïne breder beschikbaar en toegankelijk wordt. Uit de literatuur blijkt dat prijs en beschikbaarheid een rol kunnen spelen in gebruiksbeslissingen (Spronk et al., 2021). Hoewel dergelijke ontwikkelingen zich doorgaans geleidelijk manifesteren, kan een toename van het aantal gebruikers erop wijzen dat veranderingen binnen de markt uiteindelijk doorwerken op maatschappelijk niveau. Tegelijkertijd is het van belang te benadrukken dat deze signalen niet eenduidig te relateren zijn aan prijsontwikkelingen alleen.

5.2. Ontwikkelingen om alert op te zijn: mogelijke kantelpunten en scenario's

Naast vroege signalen die kunnen wijzen op verschuivingen en ontwikkelingen binnen de cocaïnemarkt, wijzen de respondenten op een aantal potentiële kantelpunten waar alert op gebleven moet blijven. Deze ontwikkelingen zijn per definitie onzeker van aard, maar kunnen – indien zij zich voordoen – significante gevolgen hebben voor prijs, aanbod en de bredere dynamiek van de cocaïnemarkt. In plaats van concrete voorspellingen te doen, benadrukken respondenten vooral het belang van het doordenken van mogelijke scenario's, zodat veranderingen tijdig herkend en geïnterpreteerd kunnen worden.

Mondiale productieontwikkelingen als potentiële trigger voor prijsomslag

Een ontwikkeling die door respondenten nadrukkelijk wordt genoemd, betreft mogelijke veranderingen in het productiegebied van cocaïne, in het bijzonder in Colombia. Politieke verschuivingen, zoals een hernieuwde inzet op het terugdringen van cocateelt en drugshandel, kunnen in theorie leiden tot veranderingen in het mondiale aanbod van cocaïne.

Historisch gezien tonen ontwikkelingen in Colombia dat drugsbeleid sterk kan variëren tussen regeringen. Zo werd onder voormalig president Iván Duque Márquez opnieuw discussie gevoerd over repressieve maatregelen zoals luchtbesproeiing van cocavelden, mede onder internationale druk. Deze druk nam toe tijdens het presidentschap van Donald Trump, die Colombia publiekelijk bekritiseerde vanwege het uitblijven van een daling in cocateelt en pleitte voor een hardere aanpak van de drugshandel. In dit kader werden ook bredere geopolitieke spanningen zichtbaar, zoals de kwalificatie van Venezuela als 'narco-regime' (Sanín, 2020).

Tegen deze achtergrond krijgt de huidige geopolitieke context extra betekenis. Met Donald Trump opnieuw als president van de Verenigde Staten en een naderende machtswisseling in Colombia, ontstaat een situatie waarin zowel nationale als internationale beleidskeuzes mogelijk

opnieuw worden herijkt. Respondenten benadrukken dat de combinatie van een nieuwe Colombiaanse regering en mogelijke hernieuwde druk vanuit de Verenigde Staten bepalend kan zijn voor de wijze waarop de strijd tegen drugsproductie en -handel de komende jaren wordt vormgegeven. Dergelijke veranderingen kunnen, afhankelijk van de gekozen strategieën en de effectiviteit daarvan, leiden tot aanbodschokken. Als maatregelen daadwerkelijk resulteren in een substantiële afname van de productie of exportcapaciteit, kan dit op termijn doorwerken in de beschikbaarheid van cocaïne op internationale markten.

Daarmee raakt deze ontwikkeling aan een kernpunt dat in de interviews consequent wordt benadrukt: veranderingen in de groothandelsprijs van cocaïne fungeren als een belangrijke indicator voor onderliggende verschuivingen in de markt. Waar de huidige situatie wordt gekenmerkt door relatief lage prijzen en een ruim aanbod, zou een stijging van de groothandelsprijs, na een ruime periode van daling, een betekenisvol signaal zijn dat er ergens in de keten fundamentele veranderingen plaatsvinden.

Mondiale Aanbod schaarste en substitutie als potentiële risicodynamiek

Respondenten benadrukken dat tevens alertheid geboden is op mogelijke tekorten in het cocaïneaanbod. Hoewel momenteel sprake is van hoge productie en brede beschikbaarheid, kunnen signalen van schaarste wijzen op veranderende marktdynamiek. Wanneer de vraag stabiel blijft maar het aanbod onder druk komt te staan, kunnen zowel gebruikers als aanbieders naar alternatieven zoeken. Gebruikers kunnen uitwijken naar andere middelen, terwijl aanbieders nieuwe producten of substituten introduceren. Deze wisselwerking kan leiden tot verschuivingen in gebruikspatronen en in het type middelen dat circuleert binnen de drugsmarkt.

Hoewel een dergelijke situatie zich momenteel niet voordoet binnen de cocaïnemarkt, laten ontwikkelingen in andere drugsmarkten zien dat schaarste in het aanbod gepaard kan gaan met verhoogde risico's. Met name binnen de heroïne markt zijn signalen waargenomen waarbij (dreigende) tekorten aanleiding vormden voor zorgen over substitutie door potentere en risicovollere stoffen, zoals synthetische opioïden (Vié, 2023; Van Bastelaere, 2024). Zo benadrukte het EMCDDA in het Europees drugsrapport 2022 dat het van belang is om de vervanging van heroïne door dergelijke middelen te beperken, mede naar aanleiding van signalen tijdens de coronapandemie waarbij tekorten leidden tot het gebruik van alternatieven met een hoger risicoprofiel (Vié, 2023).

Tegelijkertijd laat onderzoek zien dat prijsstijgingen en signalen van schaarste niet altijd eenduidig wijzen op daadwerkelijke tekorten. In de heroïne markt wordt bijvoorbeeld gesuggereerd dat stijgende prijzen mede het gevolg kunnen zijn van strategische opslag en het vasthouden van voorraden, in anticipatie op toekomstige marktontwikkelingen (Vermeulen et al., 2024). Dit benadrukt dat waargenomen schaarste niet uitsluitend voortkomt uit productiebeperkingen, maar ook kan samenhangen met strategisch gedrag van marktpartijen.

Voor de cocaïnemarkt betekent dit dat het ontstaan van tekorten – of signalen die daarop wijzen – niet alleen relevant is vanuit economisch perspectief, maar ook vanuit het oogpunt van volksgezondheid en veiligheid. Hoewel respondenten benadrukken dat een dergelijk scenario op dit moment niet aan de orde is en mogelijk ook niet op korte termijn te verwachten valt, wordt het wel beschouwd als een belangrijk aandachtspunt. Juist omdat de huidige cocaïnemarkt wordt gekenmerkt door overvloed, zou een omslag naar schaarste een fundamentele verandering betekenen.

Technologische en chemische innovaties als potentiële aanjager marktverandering

Tot slot wijzen respondenten op de toenemende rol van technologische en chemische innovaties binnen drugsmarkten. De opkomst van methoden zoals chemische camouflage en het gebruik van zogenoemde uitwastabs illustreert dat CSV's zich continu aanpassen aan veranderende omstandigheden en actief investeren in nieuwe productietechnieken en smokkelmethoden. Deze ontwikkelingen duiden op een verdere professionalisering van de cocaïne keten, waarbij kennisintensieve processen een steeds belangrijkere rol spelen.

Voortbouwend op deze ontwikkeling wordt in een interview gerefereerd aan een meer fundamenteel, maar vooralsnog hypothetisch scenario: de mogelijke ontwikkeling van synthetisch geproduceerde cocaïne. Indien een dergelijke productiewijze chemisch en economisch haalbaar zou worden, kan dit ingrijpende gevolgen hebben voor de organisatie van de markt. Productie zou in dat geval minder afhankelijk worden van geografisch geconcentreerde teeltgebieden, wat kan leiden tot een verdere spreiding van productieactiviteiten en mogelijk tot veranderingen in prijsdynamieken en beschikbaarheid.

Hoewel dit scenario nog speculatief is, zijn er aanwijzingen dat hier al mee wordt geëxperimenteerd. Zo trof de recherche in 2016 in een boerderij in Abcoude een laboratorium aan waar volgens deskundigen, naast het bewerken van cocaïne, ook aanwijzingen aanwezig waren dat gepoogd is om synthetische cocaïne te produceren (Vugts, 2016). Daarnaast is in 2022 door Wang en collega's aangetoond dat het mogelijk is om via genetische modificatie de biosynthetische route van cocaïneproductie te repliceren in een tabakspiant. Deze ontwikkeling is primair gericht op medisch en wetenschappelijk onderzoek, maar illustreert daarmee ook dat de onderliggende kennis over cocaïneproductie zich verder ontwikkelt (Wilkins, 2022).

Tegelijkertijd wijst plantenbioloog Dr. Linchman erop dat dergelijke alternatieve productiewijzen momenteel geen direct economisch voordeel bieden voor illegale producenten. De traditionele productie van cocaïne op basis van cocaplanten zou vooralsnog aanzienlijk efficiënter en beter schaalbaar zijn. Het in kaart brengen van de biosynthetische route van cocaïne kan echter wel andere implicaties hebben. Zo kan deze kennis bijdragen aan de ontwikkeling van chemisch vergelijkbare verbindingen met unieke medicinale eigenschappen (Wilkins, 2022).

Een respondent benadrukt dan ook dat grootschalige synthetische productie van cocaïne op korte termijn niet waarschijnlijk is. Niettemin wordt de toenemende aanwezigheid van gespecialiseerde chemische kennis binnen CSV's gezien als een relevante ontwikkeling. Deze kennis kan op langere termijn bijdragen aan nieuwe vormen van productie of aan de ontwikkeling van chemisch vergelijkbare stoffen. In die zin vormt de verdere technologisering van de drugsmarkt een factor die, hoewel momenteel nog onzeker, de bestaande afhankelijkheden binnen de cocaïneketen in de toekomst potentieel kan veranderen.

6. Conclusie

De recente daling van de groothandelsprijs van cocaïne kan systemisch worden geduid als het resultaat van een samenloop van context-, keten- en marktfactoren die elkaar wederzijds versterken. Data laat zien dat de groothandelsprijs zich momenteel op een historisch laag niveau bevindt, wat wijst op een structurele ontwikkeling binnen de internationale cocaïnemarkt.

Centraal in de verklaring staat een verruiming van het aanbod. De mondiale cocaïneproductie is hoog en wordt ondersteund door efficiëntere productietechnieken, terwijl innovaties in smokkel en distributie ervoor zorgen dat grotere volumes de Europese markt bereiken. Nederland vervult hierbij een belangrijke rol als logistieke hub. Tegelijkertijd blijft de vraag naar cocaïne groot, maar zijn er in sommige markten tekenen van stabilisatie zichtbaar. Deze combinatie van een groeiend aanbod en een relatief stabiele vraag lijkt tot prijsdruk op groothandelsniveau te leiden.

De effecten van deze prijsdaling manifesteren zich verschillend binnen de keten. Waar marges op groothandelsniveau onder druk staan, kunnen deze in de tussenhandel en detailhandel juist toenemen. CSV's passen hun strategieën hierop aan, bijvoorbeeld door activiteiten te verplaatsen naar andere drugsmarkten of door gebruik te maken van opslag. Daarnaast hangt een ruim aanbod samen met een hogere zuiverheid van cocaïne, terwijl lagere prijzen op langere termijn de drempel voor gebruik kunnen verlagen.

Vroege signalen wijzen op aanhoudende aanpassingen binnen de markt, zoals verschuivingen in distributieactiviteiten, toenemende verwevenheid met logistieke sectoren en strategische herpositionering van actoren. Deze ontwikkelingen onderstrepen dat de prijsdaling samenhangt met bredere veranderingen in de organisatie en werking van de cocaïnemarkt.

Bronnenlijst

- Abraham, M., Van Dijk, B., Hofstra, D., & Spapens, T. (2021). *Aanpak georganiseerde drugsriminaliteit; Een terugblik op 25 jaar beleid en uitvoering*. DSP-groep. WODC Rapport 3154. <http://hdl.handle.net/20.500.12832/3074>
- ANP & NLTimes. (2026). Dutch customs seize 14000 kg less cocaine in 2025, cannabis interceptions quadruple. *nltimes.nl*. <https://nltimes.nl/2026/01/22/dutch-customs-seize-14000-kg-less-cocaine-2025-cannabis-interceptions-quadruple>
- AgroPeru. (2025). Peru Reduces Coca Production for Second Consecutive Year: 89,755 Hectares Cultivated. *Tridge*. <https://www.tridge.com/news/peru-reduces-coca-production-for-second-cons-cfeiv>
- Aziani, A. (2020). Violent disequilibrium: The influence of instability in the economic value of cocaine markets on homicides. *Crime, Law and Social Change*, 74(3), 245–272. <https://doi.org/10.1007/s10611-020-09894-2>
- Baron, L., (2021) "The Chemical War on Drugs: Why a U.S.-Backed Program to Fumigate Coca Fields in Colombia Would Violate the Right to Health," *Human Rights Brief*: Vol. 25: Iss. 1, Article 6. Available at: <https://digitalcommons.wcl.american.edu/hrbrief/vol25/iss1/6>
- BKA. (2025). *Bundeslagebild Rauschgiftkriminalität 2024: Weiterhin hohe Verfügbarkeit von Betäubungsmitteln*. bka.de. https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/Lagebilder/Rauschgiftkriminalitaet/2024/BLB_RG_2024.html
- Boerman, F., Grapendaal, M., Nieuwenhuis, F. & Stoffers, E. (2017). Nationaal dreigingsbeeld 2017. Georganiseerde criminaliteit. Zoetermeer: Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Boerman, F., Stoffers, E., & Tadic, D. (2024). Geweld van de georganiseerde misdaad in beeld - Fenomeenbeeld 2024. In *Politie.nl*. <https://www.politie.nl/nieuws/2024/november/14/00-fenomeenbeeld-geweld-minder-liquidaties-meer-aanslagen.html>
- Bosman, H. H. (2012). The history of the Nederlandsche Cocaïne Fabriek and its successors: as manufacturers of narcotic drugs, analyzed from an international perspective . [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Hans Bosman. <https://doi.org/10.26481/dis.20121108hb>
- Brewer-Osorio, S. (2021). Turning over a new leaf: A subnational analysis of ‘Coca Yes, Cocaine No’ in Bolivia. *Journal of Latin American Studies*, 53(3), 573–600. <https://doi.org/10.1017/S0022216X21000456>
- Brombacher, D., Fares, S., & Scaturro, R. (2025). *What the declining amount of cocaine seized in Western Europe doesn't tell us | Global Initiative*. Global Initiative. <https://globalinitiative.net/analysis/what-at-the-declining-amount-of-cocaine-seized-in-western-europe-doesnt-tell-us/>
- Brussels Times. (2026). Amount of cocaine seized in Antwerp last year falls below record figures. *brusselstimes.com*. <https://www.brusselstimes.com/1929200/amount-of-cocaine-seized-in-antwerp-last-year-falls-below-rec%E2%80%A6>
- Caulkins, J. P., & Reuter, P. (2010). How drug enforcement affects drug prices. *Crime and Justice*, 39(1), 213–271. <https://doi.org/10.1086/652386>
- Caulkins, J. P., Kilmer, B., Reuter, P. H., & Midgett, G. (2015). Cocaine's fall and marijuana's rise: Questions and insights based on new estimates of consumption and expenditures in US drug markets. *Addiction*, 110(5), 728–736. <https://doi.org/10.1111/add.12628>
- Chandra, S., Liu, M., Bjarnadottir, M. V., & Midgett, G. (2025). A novel method for measuring the extent of cocaine flows across the US. *Justice Quarterly*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/07418825.2025.2523338>
- Coördinatiepunt Assessment en Monitoring [CAM]. (2024). Rapport Motie van Nispen. In *rijksoverheid.nl*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milie. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/13/totaalrapportage-motie-van-nispen>
- Cuesta, M. J., de la Fuente, D., Tejedor, E., Tejedor, J. M., & Benedí, J. (2021). Stability of seized cocaine during 60 months of storage. *Forensic Chemistry*, 23, 100307. <https://doi.org/10.1016/j.forc.2021.100307>
- De Morgen. (2025). Dalende cocaïneprijs dwingt drugskartels tot hergebruik van ‘narco-onderzeeërs’. *DeMorgen*. <https://www.demorgen.be/nieuws/dalende-cocaineprijs-dwingt-drugskartels-tot-hergebruik-van-narco-onderzeeers~b51e1f45/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Directorate-General for Migration and Home Affairs. (2025). Maritime Analysis and Operations Centre for Narcotics: the EU-funded project disrupting the international drug trade. *Migration And Home Affairs*. https://home-affairs.ec.europa.eu/news/maritime-analysis-and-operations-centre-narcotics-eu-funded-project-disrupting-international-drug-2025-12-18_en

- Dirksen, V., van der Leest, W., & Vermeulen, I. (2021). Netwerken van netwerken in transit. *Tijdschrift voor Criminologie*, 63(2), 129. https://www.researchgate.net/profile/Wouter-Leest/publication/352909697_Netwerken_van_netwerken_in_transit_De_doorvoer_van_cocaine_via_Nederland/links/60f1827616f9f313008803ba/Netwerken-van-netwerken-in-transit-De-doorvoer-van-cocaine-via-Nederland.pdf
- Dittmar, V., & Asmann, P. (2026). *How CJNG Control Works in Guadalajara, With or Without El Mencho*. InSight Crime. <https://insightcrime.org/news/how-cjng-control-works-guadalajara-with-without-el-mencho/>
- Dittmar, V., Dudley, S., & Reyes, D. (2026). *Breaking analysis: What does the killing of 'El Mencho' mean for Mexico's drug war?* InSight Crime. <https://insightcrime.org/news/breaking-analysis-what-does-the-killing-of-el-mencho-mean-for-mexicos-drug-war/>
- Douane. (2025, 31 december). *Douane onderschept record aan cannabis in 2025*. Ministerie van Financiën. <https://www.overdedouane.nl/actueel/nieuws/2025/12/31/douane-onderschept-record-aan-cannabis-in-2025>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2014). *Jaarbericht 2014*. <https://trimbosportaal.nl/docs/dcd6beec-29e2-4488-b76f-3118f74b8643.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2015). *Jaarbericht 2015*. <https://trimbosportaal.nl/docs/51a527b2-a617-4a40-82d0-bed679965088.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2016). *Jaarbericht 2016*. <https://trimbosportaal.nl/docs/bb499f0e-177e-454d-888e-f22508e45f38.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2017). *Jaarbericht 2017*. <https://trimbosportaal.nl/docs/0bcf0e44-aed8-4677-80d0-18c57ddea56e.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2018). *Jaarbericht 2018*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/sites/31/2021/09/inf036-dims-jaarbericht-2018.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2019). *Jaarbericht 2019*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/10/inf101-dims-jaarbericht-2019-1.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2020). *Jaarbericht 2020*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/10/INF111-DIMS-Jaarbericht-2020.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2021). *Jaarbericht 2021*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/10/INF127-DIMS-Jaarbericht-2021.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2022). *Jaarbericht 2022*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/10/INF143-DIMS-Jaarbericht-2022.pdf>
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2023). *Jaarbericht 2023*. https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/10/TRI-41-003_Jaarbericht-DIMS-2023-NL.pdf
- Drugs Informatie en Monitoring Systeem [DIMS] & Trimbos Instituut. (2024). *Jaarbericht 2024*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/05/Jaarbericht-DIMS-2024.pdf>
- EMCDDA & Europol. (2019). *EU Drug Markets Report 2019*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/joint-publications/eu-drug-markets-report-2019_en
- EMCDDA & Europol. (2022). *Coca and cocaine production*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/production_en#chart-id-A1MDkxODYz-html-source-table
- EMCDDA & Europol. (2024). *Analyse van de drugsmarkten in de EU Belangrijkste inzichten voor beleid en praktijk*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/analysis-key-insights-policy-and-practice_nl
- EMCDDA. (2022). *Europees Drugsrapport Trends en Ontwikkelingen*. Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjGu7L2sLaTAxX92QIHQWzIZEQFnoECBgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.euda.europa.eu%2Fsystem%2Ffiles%2Fmedia%2Fpublications%2Fdocuments%2F14644%2F20222419_TDAT22001NLN_PDF.pdf&usg=AOvVaw1ESVALoAh2K6m_w9hpNjbjv&opi=89978449
- European Union Drugs Agency [EUDA]. (2025a). *European Drug Report 2025: Trends and Developments*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en
- European Union Drugs Agency [EUDA]. (2025b). *Aanbod, productie en precursoren van drugs – actuele situatie in Europa (Europees Drugsrapport 2025)*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025/drug-supply-production-and-precursors_nl
- European Union Drugs Agency [EUDA]. (2025c). *European Drug Report 2025: Cocaine – actuele situatie in Europa*. euda.europa.eu. Cocaine – actuele situatie in Europa (Europees Drugsrapport 2025) | www.euda.europa.eu

- European Union Drugs Agency & SCORE. (2025, 19 maart). *Wastewater analysis and drugs — a European multi-city study*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/pods/waste-water-analysis_en#sourceData
- Europol. (2021a). *Cocaine Insights 1*. Europol. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/cocaine-insights-1>
- Europol. (2021b). The cocaine market: more competitive and more violent. *Europol*. <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/cocaine-market-more-competitive-and-more-violent>
- Europol. (2023). CRIMINAL NETWORKS IN EU PORTS: RISKS AND CHALLENGES FOR LAW ENFORCEMENT In *europol.europa.eu*. The Security Steering Committee of the ports of Antwerp, Hamburg/ Bremerhaven and Rotterdam. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol_Joint-report_Criminal%20networks%20in%20EU%20ports_Public_version.pdf
- Europol. (2025). The changing DNA of serious and organised crime. In Europol. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/changing-dna-of-serious-and-organised-crime>
- Europol. (2026). Diversification in maritime cocaine trafficking modi operandi. In *europol.europa.eu*. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Diversification_in_maritime_cocaine_trafficking_modi_operandi.pdf
- Fijnaut, C. J. C. F., Bovenkerk, F., Bruinsma, G. J. N. , & Van de Bunt, H. G. (1996). Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Eindrapport. Enquêtecommissie Opsporingsmethoden: Inzake opsporing. Den Haag: SDU. Geraadpleegd via <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vi3ag2g25mzg>
- Gemeente Amsterdam. (2020). *Nederlandsche Cocainefabriek*. amsterdam.nl. <https://www.amsterdam.nl/stadsarchief/stukken/eerste-wereldoorlog/nederlandsche-cocainefabriek/>
- Global Initiative. (2026). European Drug Trends Monitor. In *globalinitiative.net* (Issue no.4). <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2026/03/Observatory-of-Organized-Crime-in-Europe-European-Drug-Trends-Monitor-Issue-4-GI-TOC-March-2026.pdf>
- Gutierrez, E. D. U. (2023). Precarity, illicit markets, and the ‘mystery’ of prices. *The Journal Of Peasant Studies*, 51(4), 861–901. <https://doi.org/10.1080/03066150.2023.2219208>
- Haas, M., & Van Den Heuvel, J. (2026, 28 februari). Mexicaans drugsgeweld in de polder; het werkterrein en de markt van de machtige kartels heeft zich stevig uitgebreid naar Nederland. *De Telegraaf*, blz 28.
- Het Nieuwsblad. (2025, 26 juni). *Cocateelt in Bolivia stijgt met 10% in 2024*. <https://www.nieuwsblad.be/buitenland/cocateelt-in-bolivia-stijgt-met-10-in-2024/113994359.html>
- Houthoofd, N., & Bracke, R. (2006). *Algemene economie*. Academia Press. ISBN-10 90 382 09169
- Hootsen, J. (2023). Bendes smokkelen coke naar Nederland tussen stervende koeien en rottend vlees: ‘Blijf er geen minuut aan boord’. *AD.nl*. <https://www.ad.nl/buitenland/bendes-smokkelen-coke-naar-nederland-tussen-stervende-koeien-en-rottend-vlees-blijf-er-geen-minuut-aan-boord~a833bb4c/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- INCB (2018), *Precursors and chemicals frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances 2017*, International Narcotics Control Board, United Nations, New York.
- InSight Crime. (2026). *Cocaine and Venezuela’s Cartel of the Suns Post-Maduro*. <https://insightcrime.org/investigations/cocaine-venezuela-cartel-suns-post-maduro/>
- Jellinek. (z.d.). *Wat is de geschiedenis van cocaïne?*. <https://www.jellinek.nl/vraag-antwoord/wat-is-de-geschiedenis-van-cocaine/>
- Jones. (2025). Falling price of cocaine forces drug traffickers to reuse narco-submarines, say Spanish police. *theguardian.com*. <https://www.theguardian.com/world/2025/dec/25/cocaine-forces-drug-traffickers-narco-submarines-spain>
- Jurna, N. (2026). Tegenpolen Trump en Petro ontmoeten elkaar in Witte Huis: ‘Een fantastisch gesprek’ *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2026/02/04/tegenpolen-trump-en-petro-ontmoeten-elkaar-in-witte-huis-eeen-fantastisch-gesprek-a4919501>
- Jütten, M. (2024). EU cooperation with Latin America: Combating drug trafficking in the ANdean region. In *europarl.europa.eu*. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762286/EPRS_BRI\(2024\)762286_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762286/EPRS_BRI(2024)762286_EN.pdf)
- Kleemans, E.R.. (2012). Organized crime and the visible hand: A theoretical critique on the economic analysis of organized crime. *Criminology and Criminal Justice*. 13. 615-629. 10.1177/1748895812465296.
- Korf, D. J., Luijk, S. J., & De Meijer, M. E. (2018). Criminele samenwerkingsverbanden: Ontwikkelingen in aanpak en duiding van effectiviteit.

- Lam, J., Van der Wal, R., & Kop, N. (2018). Onderzoeksreeks Politieacademie - Sluipend gif (1ste editie). <https://mediatheek.politieacademie.nl/pdf/94236.PDF>
- Meeus, J. (2025) Onrust in de onderwereld: prijs van cocaïne is gehalveerd. *NPO Radio 1*. <https://www.nporadio1.nl/nieuws/binnenland/14ff5fa0-7bac-4ded-9081-8dabef0b0b72/onrust-in-de-onderwereld-de-prijs-van-cocaine-is-gehalveerd>
- Meeus, J. (2025). De cocaïneprijs halveert. Grijpen Colombianen nu de macht? *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/04/18/de-cocaineprijs-halveert-grijpen-colombianen-nu-de-macht-a4890406>
- Meeus, J. (2026). Douane onderschept steeds minder cocaïne en veel meer cannabis. *NRC*. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjzNqZtZWTAxW1zwlHhYj9MZQQFnoECB4QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.nrc.nl%2Fnieuws%2F2026%2F01%2F22%2Fdouane-onderschept-steeds-minder-cocaine-en-veel-meer-cannabis-a4918381&usg=AOvVaw2cmTdDSRPwhqAbxUjDzza8&opi=89978449>
- Mejdini, F. (2025). *How have Albanian networks come to dominate cocaine trafficking to Europe?* Global Initiative. <https://globalinitiative.net/analysis/how-have-albanian-networks-come-to-dominate-cocaine-trafficking-to-europe/>
- Mendoza, L. F. (2025). Colombia Says Coca Cultivation Rose to 262,000 Hectares in 2024. *ColombiaOne: News From Colombia And The World*. https://colombiaone.com/2025/10/29/colombia-coca-cultivation/#goog_rewarded
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2026a, 5 januari). *Reisadvies Ecuador*. NederlandWereldwijd. Geraadpleegd op 5 maart 2026, van <https://www.nederlandwereldwijd.nl/reisadvies/ecuador>
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2026b, februari 12). *Reisadvies Colombia*. NederlandWereldwijd. Geraadpleegd op 5 maart 2026, van <https://www.nederlandwereldwijd.nl/reisadvies/colombia>
- Moeller, K., Haugen, K., & Liem, M. (2026). Are the data good enough? Assessing cocaine markets and indicators in The Netherlands, Denmark, and Sweden. *International Journal Of Drug Policy*, 149, 105176. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2026.105176>
- NCTV. (2025, november). *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) (historische organisatie)*. kennisbankterrorisme.nctv.nl. <https://kennisbankterrorisme.nctv.nl/organisaties/fuerzas-armadas-revolucionarias-de-colombia-farc>
- NOS. (2015). Colombia stopt gebruik verdelgingsmiddel voor Coke. *NOS*. <https://nos.nl/artikel/2034875-colombia-stopt-gebruik-verdelgingsmiddel-voor-coke>
- NOS. (2016a, april 28). *Voor 100 miljoen euro aan drugs gevonden: hoe bepaal je dat bedrag?* <https://nos.nl/op3/artikel/2101994-voor-100-miljoen-euro-aan-drugs-gevonden-hoe-bepaal-je-dat-bedrag>
- NOS. (2016b, 29 november). *OM: grote partijen drugs worden gedumpt in Europa*. <https://nos.nl/artikel/2145663-om-grote-partijen-drugs-worden-gedumpt-in-europa>
- NOS. (2025). *Wie is Bolle Jos* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=GTz0-VmV0kE>
- NU.nl. (2026). President Colombia zegt aan moordaanslag te zijn ontkomen, senator ontvoerd. *NU.nl*. <https://www.nu.nl/buitenland/6385599/president-colombia-zegt-aan-moordaanslag-te-zijn-ontkomen-senator-ontvoerd.html>
- OCCRP. (2025, november). *Why Are Some European Drug Gangs Burying Cocaine Instead of Selling It?* <https://www.occrp.org/en/feature/faq-why-are-some-european-drug-gangs-burying-cocaine-instead-of-selling-it>
- Paoli, L. (2002). *The Paradoxes of Organized Crime*. *Crime Law and Social Change*. 37. 51-97. 10.1023/A:1013355122531.
- Pérez, S., & Cruz, L. F. (2025, October 23). Beyond critical review... What do we do with the coca leaf in Colombia? *Dejusticia*. <https://www.dejusticia.org/en/beyond-critical-review-what-do-we-do-with-the-coca-leaf-in-colombia/>
- Politie & RIEC. (2025). *Drugswebinar 2025*. Online, Nederland.
- Politie (2022). De narcostand van Nederland. Fenomeenbeeld drugs 2021. Dienst Landelijke Informatieorganisatie. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/nieuws/2022/april/4e06de19-a140-4c37-ab9a-13ca05081d17.pdf>
- Politie. (2024a). Nationaal overzicht drugslocaties 2023. In *politie.nl*. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/nieuws/2024/mei/228bfd8-69e0-47a9-9070-1d137d37d863.pdf?>
- Politie. (2024b, 4 september). *Jos Leijdekkers*. politie.nl. <https://www.politie.nl/gezocht/nationale-opsporingslijst/2022/september/jos-leijdekkers>
- Politie. (2025). Nationaal overzicht drugslocaties 2024. In *politie.nl*. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/drugs/rapporten-over-drugs/b803da64-a144-40ee-898d-4f2f609b47fd.pdf?>

- Politie. (z.d.). Crimineel samenwerkingsverband.politieacademie.nl. <https://thesaurus.politieacademie.nl/Thesaurus/Term/4328>
- Ramos Noriega, M. E. (2017). El consumo ancestral de la hoja de coca en los pueblos indígenas de Colombia, Perú y Bolivia como parte de su identidad cultural. *Desbordes*, 8(1), 29–38.
- Rijksoverheid. (z.d.). *Wet maakt verschil tussen harddrugs en softdrugs*. Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drugs/wet-maakt-verschil-harddrugs-en-softdrugs>
- RIVM. (2024). *Rioolwateronderzoek naar drugs in Nederland*. <https://www.rivm.nl/rioolwateronderzoek/drugs>
- Saiz, M. (2025). *Portugal Becoming Key Hub for Cocaine to Europe*. InSight Crime. <https://insightcrime.org/news/portugal-becoming-key-hub-cocaine-europe/>
- Salhi, Y. (2026). *L'OFFRE DE STUPÉFIANTS EN FRANCE EN 2024*. <https://www.ofdt.fr/sites/ofdt/files/2026-02/note-offre-stupefiants-2024.pdf>
- Sanín, F. G. (2020). Eradication in the time of Covid: The case of Colombia. *International Journal Of Drug Policy*, 83, 102902. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102902>
- Schelfaut, S. (2024). Hoe Ecuador van toeristische hotspot afgleed naar gewelddadige narcostaat. *AD*. <https://www.ad.nl/buitenland/hoe-ecuador-van-toeristische-hotspot-afgleed-naar-gewelddadige-narcostaat~ac309165/>
- Smitsman, A. (2025). *De Nederlandsche Cocainefabriek: hoe Nederland ooit legaal cocaine produceerde*. NationalGeographic. <https://www.nationalgeographic.nl/geschiedenis-archeologie/a64820710/nederlandsche-cocainefabriek>
- Sonnemans, S., & Voskuil, K. (2016, 3 december). *Onderwereld in paniek om lage cocaineprijs*. *AD*. <https://www.ad.nl/rotterdam/onderwereld-in-paniek-om-lage-cocaineprijs~a1b4105d/>
- Spapens, A., & van de Mheen, D. (2022). Het vestigingsklimaat voor drugscriminaliteit in Nederland. <https://repository.tilburguniversity.edu/server/api/core/bitstreams/f138c81f-433d-4389-86a6-afbbaf6ca020/content>
- Spronk, D., Bilderbeek, B., Van Miltenburg, C., De Jonge, M., & Trimbos-instituut. (2021). Preventie van cocainegebruik: Inventarisatie en kansen voor de toekomst. In Rosanne Faber (Red.), *Trimbos-instituut*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2022/01/AF1954-Preventie-van-cocainegebruik.pdf>
- Spronk, D., Van Gelder, N., Nabben, T., & De Jonge, M. (2020). Cocaine: wie gebruikt het en waarom? Een verkennende studie naar gebruikers van cocaine in Nederland. In *Trimbos-instituut*. https://www.researchgate.net/profile/Nadine-Gelder/publication/347488709_Cocaine_wie_gebruikt_het_en_waarom_Een_verkennende_studie_naar_gebruikers_van_cocaine_in_Nederland/links/5fdddce299bf14088237c6a/Cocaine-wie-gebruikt-het-en-waarom-Een-verkennende-studie-naar-gebruikers-van-cocaine-in-Nederland.pdf
- Staring, R., Bisschop, L., Roks, R., Brein E. & Bunt, H. van de (2019). Drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven: aard en aanpak van het fenomeen. Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus School of Law. https://repub.eur.nl/pub/116670/Eindrapport-Drugscriminaliteit-in-de-Rotterdamse-haven_31052019_protect.pdf
- Strategisch Kennis Centrum Ondermijnende Criminaliteit [SKC]. (2023). *Trans Atlantische Corridor (TAC) Cocaine*. skc-oc.org. <https://indd.adobe.com/view/41d38ea0-ea3d-4068-94f2-3b743479ad66>
- Strategisch Kennis Centrum Ondermijnende Criminaliteit [SKC]. (2024). Cocaine: Een strategische blik op de dynamiek van de internationale drugsmarkt. <https://indd.adobe.com/view/800a26f9-facf-48a4-ad13-a0d78fa30238>
- Strategisch Kennis Centrum Ondermijnende Criminaliteit [SKC]. (2025). Oost-Europa: Transnationaal Ondermijningsbeeld. Strategisch Kenniscentrum Ondermijnende Criminaliteit. <https://indd.adobe.com/view/e690950f-790b-40b2-a773-f26f1b64649c>
- Telegraaf. (2025). Cocaine prijs keldert door nieuwe strategieën drugsmaffia: zelfs drijvende havens, privé jets en onderzeeërs ingezet. *Telegraaf*. <https://www.telegraaf.nl/misdaad/alarm-om-nieuwe-strategieen-drugsmaffia-zelfs-drijvende-havens-privéjets-en-onderzeeërs-ingezet/105819889.html>
- Tielemans, Y., Meeus, J., & Lensink, H. (z.d.). *Zware Jongens*. Dag en Nacht Media. https://podimo.com/nl/shows/zware-jongens-2?pc=nl-offer-pc-1m1e&wpsrc=google&wpcid=16992029161&wpscid=179145052294&wpcrid=755914800892&wpkwid=kwd-2204451792383&wpkwn=zware%20jongens&wpkmatch=b&wpsnetn=g&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=show&utm_term=NL-ZWJO/?wpsrc=google&wpcid=16992029161&wpscid=179145052294&wpcrid=755914800892&wpkwid=kwd-2204451792383&wpkwn=zware%20jongens&wpkmatch=b&wpsnetn=g&gad_source=1

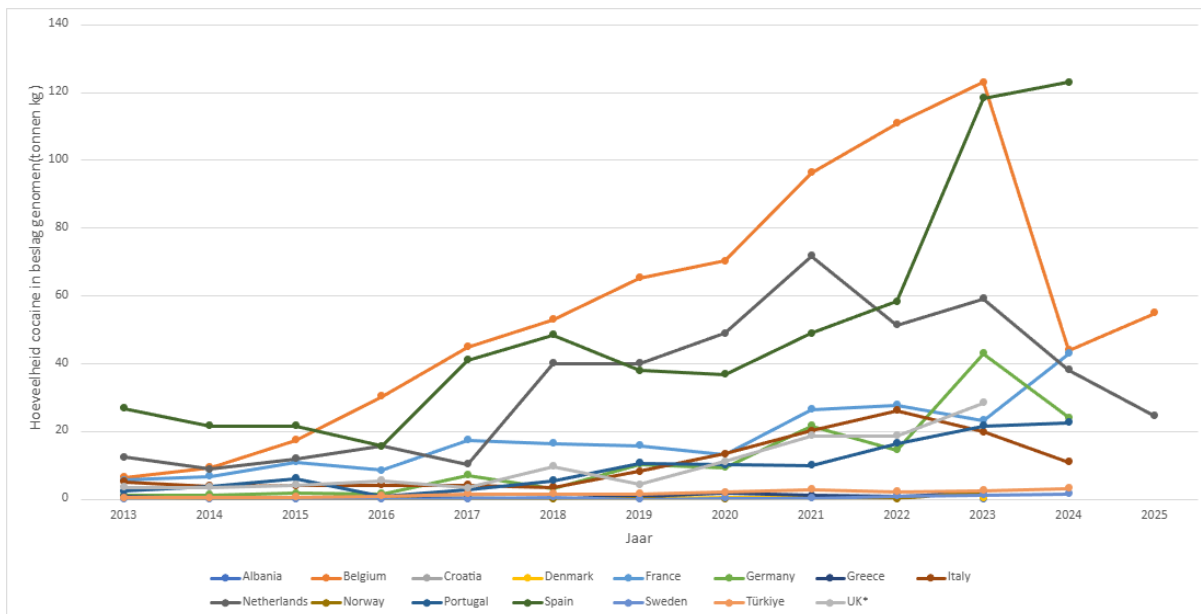
- Timmermans, C., & Tieleman, Y. (2025, 30 maart). Cokeprijs keldert en toch blijft straatprijs 50 euro per gram: 'Zou anders heel onhandig zijn'. *AD*. <https://www.ad.nl/binnenland/cokeprijs-keldert-en-toch-blijft-straatprijs-50-euro-per-gram-zou-anders-heel-onhandig-zijn~a97cef62/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Tops, P., Valkenhoef, J. van, Torre, E. van der & Spijk, L. van (2018). Waar een klein land groot in kan zijn. Nederland en synthetische drugs in de afgelopen 50 jaar. Den Haag: Boom criminologie. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjJOK6ex4aTAxXS4wIHVV-yHCUQFnoECBoQAQ&url=https%3A%2F%2Fveiligheidsalliantie.nl%2Fdocument%2F533&usg=AOvVaw1QaugxiYzxnNe4R161jS63&opi=89978449>
- Trimbos-instituut. (2024). Nationale Drug Monitor: 25 jaar fundament voor Nederlands drugsbeleid. *Trimbos-instituut*. <https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/nationale-drug-monitor-25-jaar-fundament-voor-nederlands-drugsbeleid/>
- Trimbos-instituut. (2025a). *Cocaine; Prijs*. Nationale Drug Monitor. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/cocaine-prijzen/>
- Trimbos-instituut. (2025b, 5 juni). *Europees Drugsrapport 2025: snel veranderende drugsmarkt, is Europa voorbereid?* <https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/europees-drugsrapport-2025-snel-veranderende-drugsmarkt-is-europa-voorbereid/>
- Trimbos-instituut. (2025c). *Cocaine; aanbod en markt*. Nationale Drug Monitor. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/cocaine-aanbod-en-markt/>
- Trimbos-instituut. (2026a). *Rioolwateronderzoek drugs*. trimbos.nl. <https://www.trimbos.nl/kennis/drugs/feiten-cijfers-drugs-alcohol-roken/rioolwateronderzoek/>
- Trimbos-instituut. (2026b, 20 januari). *4.0 Laatste feiten en trends*. Nationale Drug Monitor. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/cocaine-laatste-feiten-en-trends/>
- Trimbos-instituut. (z.d.). *Cocaine*. <https://www.trimbos.nl/kennis/drugs/informatiepermiddel/cocaine/>
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2025). *Drugbeleid; brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister van Justitie en Veiligheid*. Officiële bekendmakingen. <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/kst-24077-556.html>
- UNODC (2006). 'Colombia cultivation survey'. Andean Report Part 4. pp. 103-181. https://www.unodc.org/pdf/andean/Andean_report_Part4.pdf
- UNODC (2018). United Nations Office on Drugs and Crime. World Drug Report 2018. Vol. 3: Analysis of drug markets. Opiates, cocaine, cannabis, synthetic drugs. Geraadpleegd op www.unodc.org/wdr2018
- UNODC. (2022, 6 mei). *Coca and cocaine production*. euda.europa.eu. https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/production_en
- UNODC. (2023). Global Report on Cocaine 2023: Local dynamics, global challenges. In United Nations Office On Drugs And Crime. United Nations Office on Drugs and Crime. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/cocaine/Global_cocaine_report_2023.pdf
- UNODC. (2024a). *Statistical Annex*. unodc.org. <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2025-annex.html>
- UNODC. (2024b). *Fact Sheet – Bolivia Coca Cultivation Monitoring Report, 2024* [Report]. https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Bolivia/Fact_Sheet_Executive_summary_Bolivia_coca_survey_2024.pdf
- UNODC (2024c). Global Report on Trafficking in Persons 2024. In United Nations Office On Drugs And Crime. <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/glotip.html>
- UNODC. (2025a). Cocaine prices in West and Central Europe, 1990-2019 [Dataset]. In *Heroin prices in West and Central Europe, 1990-2023*. https://view.officeapps.live.com/mcas.ms/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.unodc.org%2Fdocuments%2Fdata-and-analysis%2FWDR_2025%2FAnnex%2F8.3_Price_time_series_in_Western_Europe_and_United_States.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK
- UNODC. (2025b). Fact sheet: Bolivia coca cultivation monitoring report, 2024. United Nations Office on Drugs and Crime. https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Bolivia/Fact_Sheet_Executive_summary_Bolivia_coca_survey_2024.pdf
- UNODC. (2025c). World Drug Report 2025. In *UNODC* (Nr. 9789211594850). United Nations. <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html>
- Van Bastelaere, L. (2024). Er dreigt een heroïnetekort in Europa (maar dat is niet meteen goed nieuws). *hln.be*. <https://www.hln.be/binnenland/er-dreigt-een-heroïnetekort-in-europa-maar-dat-is-niet-meteen-goed-nieuws~a26a6633/>

- Van Den Eeden, C. A. J., Roks, R. A., Van Koppen, M. V., Goes, J. H., Van Deuveren, S. J., & Krijger, L. K. (2021). Zesde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit: Georganiseerde criminaliteit in Nederland: cocaïne-smokkel en liquidaties. In *Cahier* (Vols. 2026–1). <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3506/rapport-georganiseerde-criminaliteit-in-nederland-cocainesmokkel-en-liquidaties.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Van Gestel, B. & Verhoeven, M. A. (2017). Liquidaties nieuwe stijl: Verruwing en professionalisering bij liquidaties in Nederland. *Justitiële Verkenningen*, 43 (5), pp. 9-28.
- Van Laar, M., & Van Ooyen-Houben, M. M. J. (2009). Samenvatting; evaluatie Nederlands drugsbeleid laat successen zien en benoemt problemen. In *repository.wodc.nl* (pp. 1–13) [Report]. WODC. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1783/samenvatting_tcm28-70717.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Van Laar, M., Cruys, G., Korf, D., Knibbe, R., Willemsen, M., Rigter, H., Van Alem, V., & Ketelaars, T. (2001). Jaarbericht NDM 2001. In *Nationaledrugmonitor* [Report]. Bureau NDM. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/wp-content/uploads/2022/04/NDM-Jaarbericht-2001.pdf>
- Van Meerten, R. (2008). Stimulerende middelen: cocaïne. In: Kerssemakers, R., Van Meerten, R., Noorlander, E., Vervaeke, H. (eds) *Drugs en alcohol; Gebruik, misbruik en verslaving*. Bohn Stafleu van Loghum, Houten. https://doi.org/10.1007/978-90-313-6554-8_7
- Van Nimwegen, S., Spapens, A., & Ceulen, R. (2021). Ondernijning langs zijpaden : Een verkennend onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van ondernijnde criminaliteit in relatie tot kleine havens en luchthavens, railtransport en binnenvaart in Noord-Brabant en Zeeland. *Research Portal (Tilburg University)*. <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/62f7db4f-7f15-4064-b9db-7919e4cacf86>
- Vermeulen, I., van der Leest, W., & Dirksen, V. (2018). De doorvoer van cocaïne via Nederland. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/ drugs/rapporten-over-drugs/58987d54-786b-4cc7-9680-9904374cc5e4.pdf>
- Vermeulen, I., Van Mantgem, J., Chessa, T., & Jansen, P. (2024). Georganiseerde drugscriminaliteit in beeld. In Nationaal Intelligencecoördinator van de politie & Politiechef van de Eenheid Landelijke Expertise en Operaties, *Fenomeenbeeld Drugs 2024*. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/publicaties/2024/fenomeenbeeld-georganiseerde-drugscriminaliteit-2024.pdf>
- Vié, J. (2023). Heroïnetekort dreigt door verbod papaverteelt: zorgen om gevaarlijker alternatief. *rtl.nl/nieuws*. <https://www.rtl.nl/nieuws/buitenland/artikel/5375773/door-de-taliban-krijgt-europa-misschien-een-heroïnetekort-waar>
- Vugts, P. (2016). Tot vier jaar geëist voor productie synthetische cocaïne. *Parool.nl*. <https://www.parool.nl/nieuws/tot-vier-jaar-geëist-voor-productie-synthetische-cocaine~bb012209/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Vugts, P. (2025). Drugskartels begraven hun bergen cocaïne – hopen op betere tijden en hogere prijzen. *Parool*. <https://www.parool.nl/columns-opinie/drugskartels-begraven-hun-bergen-cocaine-hopen-op-betere-tijden-en-hogere-prijzen~b8dcca6f/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Wallman, J., Rosenfeld, R., & Roth, R. (2023). *The opioid epidemic and homicide*. Harry Frank Guggenheim Foundation. https://www.researchgate.net/profile/Joel-Wallman/publication/371444837_The_Opioid_Epidemic_and_Homicide/links/6485cee5b3dfd73b777bcd18/The-Opioid-Epidemic-and-Homicide.pdf
- Van Wamel, A., Smit-Rigter, L., Van Beek, R., & Van, M., Laar. (2024). Drugsmetingen in het riool: toepassingen voor beleid en pilotresultaten. In *trimbos.nl* (pp. 2–5) [Report]. Trimbos-instituut. https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/11/TRI41-020-Factsheet-rioolwateranalyse-drugs-Laura-Smit-Rigter_def.pdf
- Wang, Y. J., Huang, J. P., Tian, T., Yan, Y., Chen, Y., Yang, J., ... & Huang, S. X. (2022). Discovery and engineering of the cocaine biosynthetic pathway. *Journal of the American Chemical Society*, 144(48), 22000-22007. <https://gwern.net/doc/biology/2022-wang-3.pdf>
- Weerth, C. (2023). *Germany's Customs: Drug Seizures 1995-2022*. Zentrum für Zollrecht und Zollforschung Center for Customs Law and Customs Research. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.25541.12006>
- Wilkins, A. (2022). Genetically modified tobacco plant produces cocaine in its leaves. *newscientist.com*. <https://www.newscientist.nl/nieuws/genetisch-gemodificeerde-tabaksplant-produceert-cocaine/#:~:text=Nu%20hebben%20plantkundige%20Sheng-Xiong%20Huang%20>

- van%20het, hoe%20deze%20laatste%20kloof%20kan%20worden%20overbrugd.
- WODC & Trimbos Instituut. (2008). *Nationale Drug Monitor [NDM] 2008*. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1753/volledige-tekst_tcm28-70439.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- WODC & Trimbos Instituut. (2009). *Nationale Drug Monitor [NDM] 2009*. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/wp-content/uploads/2022/04/NDM-Jaarbericht-2009.pdf>
- WODC & Trimbos Instituut. (2010). *Nationale Drug Monitor [NDM] 2010*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-121571.pdf>
- WODC & Trimbos Instituut. (2011). *Nationale Drug Monitor [NDM] 2011*. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/wp-content/uploads/2022/04/NDM-Jaarbericht-2011.pdf>
- WODC & Trimbos Instituut. (2012). *Nationale Drug Monitor [NDM] 2012*. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/wp-content/uploads/2022/04/NDM-Jaarbericht-2012.pdf>
- WODC & Trimbos Instituut. (2013). *Nationale Drug Monitor [NDM] 2013/2014* <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2025/10/af1316-nationale-drug-monitor-2013-2014.pdf>
- Wohlin, C. (2014). Guidelines for snowballing in systematic literature studies and a replication in software engineering. In *Proceedings of the 18th international conference on evaluation and assessment in software engineering* (pp. 1-10).
- Zaitch, D. (2002). *Trafficking cocaine. Colombian drug entrepreneurs in the Netherlands*. The Hague: Kluwer Law International.
- Zevallos Trigoso, N., Mujica, J., & Campos Vásquez, C. (2024). Coca leaf and cocaine legalization in Peru: Exploring the potential impacts. *Global Initiative Against Transnational Organized Crime*. <https://globalinitiative.net/analysis/coca-leaf-and-cocaine-legalization-in->

Bijlage I.

Hoeveelheid inbeslaggenomen cocaïne in tonnen kg.

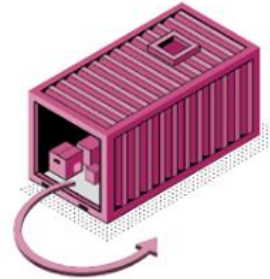
Country	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Greece	0.7	0.3	0.1	0.2	0.2	0.2	1	1.8	1.1	0.9	1.8	
Albania	0	0	0	0	0	0	0.2		0.8		0	
Croatia	0	0	0	0	0.5	0.1	0	0	0.7	0.3		
Denmark	0.7	0	0.5	0.1	0.2	0	0.2	0.4	0.4		0.2	
Norway	0.2	0.1	0	0.1	0	0.1	0.1	0	0.2	0.1	2.3	
Sweden	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.5	0.0	0.2	0.3	0.8	1.3	1.6

Inbeslagnames van cocaïne in tonnen (Kg) tussen 2013 -2024

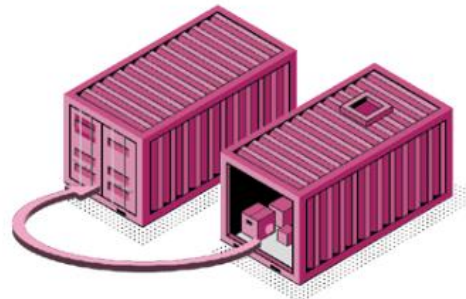
Bijlage II.

Verskillende uithaal-tactieken op basis van Europol (2023) 'Criminal networks in EU ports' uit SKC 2023.

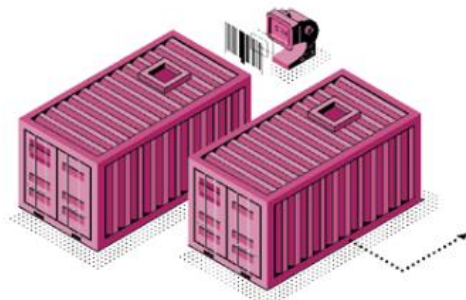
- **De rip-on/rip-off methode** is de bekendste modus operandi (MO) die smokkelaars gebruiken. In de haven van vertrek wordt de cocaïne in de container geplaatst op een makkelijk te bereiken plek, tussen goederen van een legitieme ontvanger/importeur, die zelf vaak niet op de hoogte is van de situatie. Op de plaats van bestemming worden de drugs in of buiten de haven opgehaald door uithaalteams.

- **De wisselmethode** is een nieuwere MO die de laatste jaren vaker wordt waargenomen. Hierbij worden de drugs van een niet-EU container overgezet naar andere container die minder risico loopt op controle. Vaak gaat het om containers die tussen EU-landen reizen of lege exportcontainers.

- **Het klonen van containers** komt ook voor. Deze methode omvat een container die gepland staat voor een scan-controle door de douane. De originele container wordt hierbij vervangen door een replicacontainer (kloon) met hetzelfde registratienummer. Wanneer de replica naar de scanner wordt vervoerd, verlaat de originele het havengebied.

- **Bij de trojan horse methode** worden uithaalteams de haven binnengebracht met een 'Trojaanse paard-container'. Vaak gaat het om exportcontainers met een uithaalteam erin, die naar het beveiligde havengebied worden vervoerd. Soms dagen voor de aankomst van de illegale goederen.

